

Motion till riksdagen 2025/26:2784

av **Nooshi Dadgostar m.fl. (V)**

Biologisk mångfald

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Naturen är grunden för vår existens och välfärd.....	9
2.1	Tillståndet för den biologiska mångfalden är akut.....	10
2.2	Sverige ska verka för att stärka det globala arbetet för biologisk mångfald	12
2.3	Ekocid.....	12
2.4	Sverige måste bromsa utarmningen av biologisk mångfald.....	13
2.5	Inför ett naturpolitiskt ramverk	14
2.6	Globalt åtagande om att skydda 30 procent av naturen bör ingå i vårt nationella miljömålssystem	14
2.7	Stärk skötsel och restaurering i skyddade områden	15
2.8	Naturrestaurering måste prioriteras och genomföras på vetenskaplig grund....	16
2.9	Stärk den gröna infrastrukturen.....	17
2.10	Miljöövervakningen måste få mer resurser	17
2.11	Fasa ut skadliga subventioner som är skadliga för biologisk mångfald.....	18
3	Skog	18
3.1	Stoppa avverkning av skog med höga naturvärden.....	19
3.2	Kvalitetssäkra det frivilliga skyddet av skog	20

3.3	Sverige bör anta nationellt mål om att skydda 30 procent i linje med global överenskommelse	20
3.4	Skydda de fjällnära skogarna långsiktigt	21
3.5	Öka takten i bildandet av nationalparker.....	21
3.6	Skydda skogar med särskilt höga värden för rekreation och turism	22
3.7	Stärk tillgängligheten i tätortsnära natur	22
3.8	Kalhyggesbruket är inte hållbart	23
3.9	Nationell inventering av skog med höga naturvärden.....	26
3.10	Utred införande av en naturvårdsavgift.....	26
3.11	Säkerställ tillgång till livsmiljöer för arter genom landskapsplanering	27
3.12	Stärk inslaget av lövträd och öka andelen blandskogar.....	27
3.13	Inför en skarpare reglering av det intensiva skogsbruket för att stärka miljöhänsynen.....	28
3.14	Effektiva sanktionsmöjligheter i skogsvårdslagen	28
3.15	En ny skogsvårdslagstiftning bör ingå i miljöbalken	29
3.16	Gör en översyn av skogspolitiken för att nå våra miljökvalitetsmål	29
3.17	All statlig skog bör förvaltas hållbart och samlat	30
4	Våra vatten	30
4.1	Öka takten i åtgärdsprogram för vatten- och havsmiljö och stärk samordningen 32	
4.2	Fiskets påverkan på ekosystemet	32
4.3	Fördelningen av fiskekvoter.....	34
4.4	Inför förbud mot bottentrålning.....	35
4.5	Strömningen	36
4.6	Inför förbud mot ålfiske	37
4.7	Effektivare fiskeövervakning	38
4.8	Fritidsbåtar	39
4.9	Strandskyddet	40
4.10	Öka takten i återskapande av våtmarker för biologisk mångfald och klimat	

4.11	Miljöanpassa vattenkraften.....	41
5	Stärk Sveriges artskydd.....	42
5.1	Invasiva främmande arter är ett stort hot mot den biologiska mångfalden.....	43
6	Odlingslandskap och jordbruk	43
6.1	Fasa ut användningen av kemiska bekämpningsmedel.....	44
6.2	Öka stödet för de som har betesmarker	46
6.3	Stärk stödet för ekologiskt jordbruk.....	46
6.4	Värna vår bördiga jordbruksmark	46
7	Värna våra stora rovdjur och stärk det förebyggande arbetet	47

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige globalt och inom EU ska verka för tydliga målsättningar för att uppnå hållbara produktions- och konsumtionsmönster som stärker den biologiska mångfalden, minskar det globala ekologiska fotavtrycket samt fördelar miljöutrymmet rättvist, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige globalt och inom EU ska verka för att säkerställa att offentliga och privata finansiella medel bidrar till att bevara och stärka den biologiska mångfalden, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige globalt och inom EU ska verka för att grundläggande principer för deltagande, miljömässig och social rättvisa samt mänskliga rättigheter ska tillämpas vid såväl exploatering som skydd och restaurering av naturområden och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör anta ett naturpolitiskt ramverk motsvarande det nuvarande klimatpolitiska ramverket och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör införa ett nytt etappmål om minst 30 procent representativt skydd av svensk natur till 2030 och tillkännager detta för regeringen.

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett etappmål bör införas med målsättning om att alla formellt skyddade områden senast 2030 ska förvaltas genom naturvårdande skötsel eller ett aktivt beslut om fri utveckling, så att de inte förlorar de naturvärden de syftar till att bevara, och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett etappmål bör införas med målsättning om att all mark inom statligt skyddade områden som är möjlig att restaurera till naturtyp enligt art- och habitatdirektivet ska vara restaurerad till naturtyp, eller att sådan restaurering ska vara påbörjad, senast 2030 och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ges i uppdrag att tillse att Sveriges rapportering till EU enligt art- och habitatdirektivet ska utgå från referensarealer som baseras på vetenskaplig grund om vad som ekologiskt krävs och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett etappmål bör införas med målsättningen att restaureringsåtgärder ska genomföras senast 2030 för minst 30 procent av de i Sverige förekommande naturtyper enligt EU:s restaureringsförordning som inte är i gott tillstånd, restaureringsåtgärder ska genomföras senast år 2040 för minst 60 procent och restaureringsåtgärder ska genomföras senast år 2050 för minst 90 procent av respektive grupp av dessa naturtyper och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett etappmål bör införas med målsättning att mångfalden av vilda pollinatörer ska förbättras och populationer av vilda pollinatörer ska påvisa en ökande trend senast 2030 och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett etappmål bör införas med målsättning om att förutsättningarna för biologisk mångfald senast 2030 har förbättrats påtagligt genom bevarad, restaurerad eller återskapad grön infrastruktur i den omfattning som anges i länsstyrelsernas handlingsplaner och andra beslutade planer och strategiska dokument om grön infrastruktur och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på handlingsplan för hur subventioner som är skadliga för

biologisk mångfald kan fasas ut och hur hållbara alternativ i stället kan stödjas och tillkännager detta för regeringen.

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör ta fram förslag på lagstiftning i syfte att stoppa avverkning av skogar med höga naturvärden och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att frivilliga avsättningar ska vara långsiktiga och dokumenteras och kvalitetssäkras ur naturvärdessynpunkt för att ingå i det nationella miljökvalitetsmålet Levande skogar och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör anta en nationell målsättning om att 30 procent av skogsmarken långsiktigt ska skyddas i ekologiskt sammanhängande nätverk med avseende på naturtyp och geografisk utbredning och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillse att en strategi presenteras med nödvändiga anslagsmedel samt ersättningsmarker från Sveaskog för att säkerställa att de fjällnära skogarnas natur- och kulturvärden långsiktigt bevaras och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Naturvårdsverket i uppdrag att öka takten i bildandet av nya och utvidgade nationalparker och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagstiftningen bör ändras så att skogar med särskilt höga värden för rekreation och friluftsliv ska bli föremål för avverkningsansökan och kunna undantas från åtgärder och exploatering som inte främjar dessa värden, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör anta etappmål för skydd av tätortsnära natur och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ges i uppdrag att införa tydlig arealbegränsning för kalhyggenas storlek inom skogsbruket och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en nationell målsättning om att minst 30 procent av det totala skogsbruket bör ske med hyggesfria skogsbruksmetoder år 2030 bör ingå i miljökvalitetsmålet Levande skogar och tillkännager detta för regeringen.

22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör anta en nationell målsättning om att trakthyggesbruket på längre sikt bör vara utfasat och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ges i uppdrag att tillse att inventering och kartering genomförs för att kartlägga kvarvarande natur- och urskogar samt övriga skogar med höga naturvärden i Sverige i syfte att dessa skyddas, restaureras eller förvaltas för att gynna den biologiska mångfalden och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att se över förutsättningar för en naturvårdsavgift inom skogsnäringen i syfte att bidra till stärkt finansiering av ökat skogsskydd och därmed även stärka förutsättningarna för att fler skogsägare ska ges ersättning vid intrång, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att styrmedel och incitament bör införas för att främja landskapsplanering för skoglig biologisk mångfald och ett varierat skogsbruk för hållbart uttag av biomassa och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör genomföra en översyn av skogslagstiftningen i syfte att stimulera till en ökad andel blandskog genom reglering av föryngringsåtgärder, röjning och gallring och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på lagstiftning som förbjuder åtgärder inom skogsbruket som försvagar ekosystemets bärkraft, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagkrav på skyddszoner mot vatten samt hänsyn för att återskapa naturvärden bör införas och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en reglering inom skogsbruket bör införas som lagfäster att minst 20 procent av träden lämnas kvar som långsiktig miljöhänsyn vid avverkningar och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att miljöhänsynen ska stärkas genom att effektiva sanktionsmöjligheter införs för brott mot hänsynsreglerna i skogsvårdslagen och tillkännager detta för regeringen.

31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på hur skogsvårdslagen kan inarbetas under miljöbalken och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillse att en översyn av skogspolitiken genomförs i syfte att stärka uppfyllelsen av våra miljökvalitetsmål och för att uppnå ett hållbart nyttjande av naturresurser och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att all statligt ägd skog bör samlas i ett bolag med hållbart brukande som främsta mål och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillse att åtgärdsprogram inom vatten- och havsmiljöförvaltning samt strategiska planen för EU:s jordbrukspolitik samordnas så att de innehåller de åtgärder som krävs för att minska näringsämnestillförseln till nivåer som möjliggör en vattenmiljö fri från övergödning och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att se över systemet för fördelning av fiskekvoter i syfte att yrkesfisket ska bedrivas ekosystemanpassat och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta initiativ till en omarbetning av systemet med individuella överförbara kvoter (ITQ) för stärkta regionala kvoter där en större del av fångsten går till humankonsumtion, inom ramen för ett ekosystembaserat fiske, och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för ett förbud mot icke skonsam bottentrålning inom EU och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör begära specifik rådgivning från Internationella havsforskningsrådet (Ices) gällande strömmingens olika lekbestånd för att säkerställa strömmingens reproduktionsförmåga och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen på EU-nivå bör verka för ett stopp för storskaligt fiske efter strömming och skarpsill i Östersjön, med undantag för småskaligt kustnära fiske, och tillkännager detta för regeringen.

40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör införa ett förbud mot riktat fiske på ål och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att EU inför förbud mot riktat fiske på ål inom EU och tillkännager detta för regeringen.
42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sanktionsavgifterna för överträdelse av regelverk gällande fiske bör höjas så att de blir ekonomiskt kännbara för de fartyg som bryter mot reglerna, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Transportstyrelsen eller en annan lämplig myndighet bör ges i uppdrag att upprätta och hålla ett båtregister med obligatorisk anmälan för fritidsbåtar och tillkännager detta för regeringen.
44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med en tydlig strategi för hur Sverige ska få en miljövänlig fritidsbåtsflotta och tillkännager detta för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att omprövningen av vattenkraft bör återupptas med de ursprungliga kraven på att införa moderna miljövillkor för den gamla vattenkraften och tillkännager detta för regeringen.
46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att krav på s.k. minimitappning vid befintliga och nya vattenkraftverk bör införas i syfte att förhindra torrläggning av vattendrag och tillkännager detta för regeringen.
47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med en proposition innehållande huvuddelen av förslagen i SOU 2021:51 Skydd av arter – vårt gemensamma ansvar, som stärker skyddet av arter, och tillkännager detta för regeringen.
48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör anta en handlingsplan för att fasa ut användningen av skadliga kemiska bekämpningsmedel och tillkännager detta för regeringen.
49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på en ny bekämpningsmedelsskatt differentierad utifrån bekämpningsmedlens olika miljö- och hälsorisker och tillkännager detta för regeringen.

50. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för full kostnadstäckning (maximal ersättningsnivå) inom miljöersättning för betesmarker och slåtterängar och tillkännager detta för regeringen.
51. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen, för att motverka exploatering av åkermark, bör återkomma med ett förslag till nationell målsättning för bevarande av bördig åkermark och tillkännager detta för regeringen.
52. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på åtgärder för att stärka det förebyggande arbetet mot rovdjursskador samt åtgärder för att minska den illegala jakten på rovdjur och tillkännager detta för regeringen.
53. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att våra stora rovdjurs referensvärde, inklusive vargens, ska baseras på forskarnas rekommendationer och vara förenliga med EU:s art- och habitatdirektiv och tillkännager detta för regeringen.
54. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att berörda aktörer bör involveras i en långsiktig strategi för en rovdjursförvaltning som säkerställer långsiktigt gynnsam bevarandestatus för våra stora rovdjur och tillkännager detta för regeringen.
55. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på åtgärder som stärker möjligheten för vargindivider från den finsk-ryska populationen att vandra in till Sverige och bidra till en ökad genetisk variation i vår vargstam och tillkännager detta för regeringen.
56. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att licensjakt på varg ska upphöra och tillkännager detta för regeringen.
57. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att licensjakt på lodjur ska upphöra och tillkännager detta för regeringen.

2 Naturen är grunden för vår existens och välfärd

Människan är beroende av ekosystemtjänster från naturen. Begreppet ekosystemtjänster används för att visa nyttan människan får från naturen. Till exempel renar växter vår luft och bin pollinerar våra grödor. Ekosystemtjänster skapas och möjliggörs av den biologiska mångfalden. Artrikedom är avgörande för vår och kommande generationers livsmöjligheter och är grunden för fortsatt välfärd. Biologisk mångfald och klimatkrisen

är vår tids stora ödesfrågor som också har stor påverkan på varandra. En natur med många arter klarar lättare av den stress som ett förändrat klimat innebär. Bevarande av naturskogar ger stora mängder lagrat kol, och restaurerade eller nyanlagda våtmarker gör samhället mindre sårbart mot översvämningar. Samtidigt gör klimatförändringarna att artrikedomen riskerar att gå förlorad när ökenområden breder ut sig eller när det arktiska istäcket blir allt mindre. Tillståndet för den biologiska mångfalden är mycket kritiskt och många forskare hävdar att vi är på väg in i den sjätte massutrotningen på planeten.

Tillgängligheten till rik natur och rekreation är av stor betydelse för vårt välmående i vardagen. Med regeringen och Sverigedemokraternas politik som minskar anslagen för att skydda och vårda värdefull natur, försvagar allmänhetens tillgång till stränderna och som värnar skogsbolagens kortsiktiga vinstintressen, försämras inte bara vardagen för majoriteten av oss utan även grunden för ett tryggt och motståndskraftigt samhälle.

2.1 Tillståndet för den biologiska mångfalden är akut

Den internationella panelen för biologisk mångfald och ekosystemtjänster, IPBES, konstaterade 2019 i den första övergripande rapporten om tillståndet för biologisk mångfald och ekosystemtjänster att förlusten av arter och ekosystem är ett lika stort hot mot människan som klimatförändringarna. Av jordens cirka 8 miljoner växt- och djurarter riskerar nästan 1 miljon att utrotas. Människor som lever i fattigdom drabbas hårdast av en utarmad natur då tillgång till exempelvis brännved, fisk och rent vatten begränsas. World Economic Forum har bedömt att förlust av biologisk mångfald och ekosystemkollaps är ett av de största hoten som mänskligheten står inför under 2020-talet.

Sverige undertecknade 1993 Konventionen om biologisk mångfald (CBD). Alla länder som har undertecknat och ratificerat konventionen ska bidra till ett gemensamt arbete för att bevara arter, hållbart nyttja resurser och fördela vinster från genetiska resurser rättvist. Länderna som undertecknade konventionen antog 2010 en strategisk plan för biologisk mångfald. Planen innehåller 20 delmål och går under benämningen Aichimålen, varav de flesta skulle nås till 2020. I Sverige har Aichimålen varit införlivade i miljömålsarbetet. Konventionen om biologisk mångfald konstaterade hösten 2020 att inget av målen var helt uppnådda och att endast sex av målen var delvis uppnådda. Tillståndet för den biologiska mångfalden hade inte sammantaget förbättrats och drivkrafterna bakom utarmningen av biologisk mångfald kvarstår. Ett nytt globalt

ramverk för den fortsatta strategiska planen för biologiska mångfalden antogs på konventionens 15:e partsmöte, COP15 i Montreal 2022, det s.k. Kunming-Montrealramverket. Ramverket innehåller både tillståndsmål för att vända den negativa utvecklingen för biologisk mångfald och mål för genomförda åtgärder. Till de centrala målen hör att 30 procent av jordens yta på land och till havs ska skyddas till 2030 samt att de rika länderna ska bidra med resurser till utvecklingsländerna för att bevara biologisk mångfald. Ramverket innehåller även skydd av urfolks rättigheter och för att de ska kunna nyttja sina landområden hållbart.

Tillståndet för naturen har även utvärderats på EU-nivå. I rapporten *The State of Nature in EU* av Europeiska miljöbyrån (EEA) konstaterades 2020 att 81 procent av livsmiljöerna och över 60 procent av arterna har en otillfredsställande eller dålig utveckling. Rapporten konstaterar att det intensiva jordbruket, ohållbart skogsbruk och stadsutbredning är de främsta orsakerna. EU-kommissionen presenterade samma år, som en del av den europeiska gröna given, en strategi för biologisk mångfald till 2030. Strategin omfattar investeringar i skydd och återställande av natur och mål om att rättsligt skydda minst 30 procent av EU:s land och havsyta. Med strategin antas målsättningen att den biologiska mångfalden inom EU senast 2030 ska vara på väg att återhämta sig till nytta för människor, planeten, klimatet och ekonomi. Som en del i EU:s strategi för biologisk mångfald antogs i augusti 2024 naturrestaureringsförordningen. Förordningen antogs i syfte att återställa ekosystem och livsmiljöer/habitat för arter som annars skulle riskera att försvinna. Förordningen innehåller tidsatta mål som är bindande för alla medlemsländer. Varje land har två år på sig att ta fram en nationell naturrestaureringsplan.

I Sverige har det allvarliga läget och den negativa trenden för den biologiska mångfalden konstaterats i såväl den senaste fördjupade utvärderingen av det nationella miljömålssystemet (2023) som i rapportering enligt art- och habitatdirektivet och den svenska rödlistan (lista över enskilda arters utdöenderisk). De största påverkansfaktorerna för rödlistade arter i Sverige är skogsavverkning och igenväxning av det öppna landskapets hagar och ängar.

I Naturvårdsverkets rapportering till EU (augusti 2025) om läget för den biologiska mångfalden i Sverige framgår det att det är mycket allvarligt. Endast 40 procent av arterna och 20 procent av de olika livsmiljöerna bedöms ha gynnsam bevarandestatus i hela landet. Man konstaterar att det behövs omfattande insatser för att värna livsmiljöer och arter i Sverige. Orsakerna är bland annat avverkning av skogar med höga

naturvärden, igenväxning av tidigare öppna marker och utdikning av våtmarker. Även klimatförändringar, övergödning och invasiva främmande arter påverkar livsmiljöerna negativt. Rapporteringen är Sveriges bidrag till den mest omfattande sammanställningen av läget för den biologiska mångfalden inom EU.

I denna motionen föreslår Vänsterpartiet åtgärder för biologisk mångfald på global nivå, inom EU och framför allt på nationell nivå. På nationell nivå fokuserar motionen på åtgärder inom skog, jordbruk och hav, sjöar och vattendrag. Då klimatkrisen och utarmningen av biologisk mångfald måste mötas gemensamt finns ytterligare förslag på åtgärder som stärker biologisk mångfald och klimatnytt även i vår följdmotion på Regeringens klimathandlingsplan – hela vägen till nettonoll (2023/24:2815) samt i motion Klimatkrisen (2025/26:581).

2.2 Sverige ska verka för att stärka det globala arbetet för biologisk mångfald

Vänsterpartiet anser att klimatkrisen och utarmningen av biologisk mångfald måste mötas gemensamt och med intensifierad kraft både nationellt och globalt. Kommande internationella överläggningar som påverkar biologisk mångfald måste sikta på att bruka våra naturresurser hållbart och rättvist inom naturens gränser. Vi vill att Sverige på den globala arenan och inom EU ska verka för nedanstående åtgärder framöver.

Sverige ska globalt och inom EU verka för tydliga målsättningar för att uppnå hållbara produktions- och konsumtionsmönster som stärker den biologiska mångfalden och minskar det globala ekologiska fotavtrycket samt fördelar miljöutrymmet rättvist. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sverige ska globalt och inom EU verka för att säkerställa att offentliga och privata finansiella medel bidrar till att bevara och stärka den biologiska mångfalden. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sverige ska globalt och inom EU verka för att grundläggande principer för deltagande, miljömässig och social rättvisa samt mänskliga rättigheter ska tillämpas vid såväl exploatering som skydd och restaurering av naturområden. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

2.3 Ekocid

Naturen behöver ett starkare rättsligt skydd. Redan 1971 motionerade Vänsterpartiet i riksdagen om införandet av en internationell konvention för att förbjuda brott mot

naturen (ekocid). Genom att göra ekocid till ett brott i enlighet med den s.k. Romstadgan skulle brott mot miljön få liknande status som krigsförbrytelser eller brott mot mänskligheten och kunna lagföras vid Internationella brottmålsdomstolen i Haag (ICC). Behoven av att skydda miljön rättsligt har ökat med åren. Fallen är tyvärr många av storskaliga ingrepp på miljön som skadat ekosystem och livsmiljöer för oöverskådlig tid. Gruvbolag, skogsskövlare, fossila energibolag och andra exploatörer kommer lätt undan. Kvar blir en förstörd miljö och omfattande kostnader som får bäras av hela samhället. En ekocidlagstiftning skulle vara ett viktigt verktyg i att stoppa detta och utkräva ansvar från dem som utarmar miljön. Särskilt stor betydelse skulle en internationell lag om ekocid få för fattiga länder med svag miljölagstiftning som drabbas hårdast av de omfattande miljöbrotten.

Sedan några år tillbaka har ICC börjat ta sig an miljömål. Det är ett viktigt steg framåt och innebär att vissa miljöfall kan tas upp i domstolen inom ramen för brott mot mänskligheten. Det är bra, men ännu bättre vore en renodlad ekocidtillämpning där alla fall med omfattande miljöförstöring, även om de inte är direkt kopplade till människors välfärd, skulle vara åtalbara. Det skulle skicka en viktig signal om att förstörelse av naturen i sig är ett brott.

Under den fullskaliga invasionen av Ukraina har Ryssland orsakat omfattande förstörelse av naturen och miljön, s.k. ekocidbrott. Det har skett löpande men framför allt genom förstörelsen av Nova Kachovka-dammen den 6 juni 2023. Som en konsekvens av Rysslands agerande kommer det att ta lång tid innan, om ens någonsin, för naturen och miljön återhämtar sig. Därför måste ekocid läggas till som brott i Romstadgan och Ryssland måste åtalas för ekocidbrott.

Sverige bör inom FN och EU verka för att uppdatera det juridiska ramverket så att det blir ett kraftfullt verktyg för att förhindra brott mot naturen (ekocid) genom att inkludera ekocid i Romstadgan. Vänsterpartiet har i motionen Ekocid (2023/24:105) lagt ett sådant förslag.

2.4 Sverige måste bromsa utarmningen av biologisk mångfald

Sverige klarade inte att leva upp till något av de mål till 2020 som beslutades inom ramen för konventionen om biologisk mångfald. Inte heller nåddes något av de 16 nationella miljömål som har direkt koppling till den biologiska mångfalden.

Vänsterpartiet anser att det är ett starkt underbetyg för ett rikt välfärdsland som Sverige. Det är tyvärr också ett kvitto på att miljöhänsyn fortsatt är underställda kortsiktiga

vinstintressen inom stora delar av våra näringar. För att bryta trenden krävs nya styrmedel och ett förbättrat regelverk för att våra näringar ska bedrivas hållbart inom naturens gränser. Miljöhänsynen ska vara överordnad de ekonomiska intressena. Det krävs även att vi intensifierar arbetet med att skydda områden med höga naturvärden från exploatering.

2.5 Inför ett naturpolitiskt ramverk

För att möta krisen för biologisk mångfald och leva upp till våra åtaganden krävs en omställning av hela samhället. Av samma skäl som vi antagit ett klimatpolitiskt ramverk i riksdagen behövs ett naturpolitiskt ramverk för att möta denna naturkris. Ramverket bör på samma sätt som det klimatpolitiska ramverket omfatta lagstiftning, målsättningar och ett naturpolitiskt råd. Det långsiktiga målet i ramverket ska basera sig på Sveriges åtaganden globalt och inom EU. Varje regering ska vid en ny mandatperiods början ta fram en naturpolitisk handlingsplan som redogör för vilka åtgärder som avses vidtas för att nå målen samt årligen redovisa hur arbetet mot naturkrisen fortlöper. På samma sätt som klimatpolitiska rådet ska det naturpolitiska rådet stödja arbetet samt utvärdera regeringens arbete.

Sverige bör anta ett naturpolitiskt ramverk motsvarande det nuvarande klimatpolitiska ramverket. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

2.6 Globalt åtagande om att skydda 30 procent av naturen bör ingå i vårt nationella miljömålssystem

I enlighet med det globala ramverket för biologisk mångfald ska 30 procent av jordens yta på land och till havs skyddas till 2030. För att Sverige, som ratificerat avtalet, ska nå upp till detta åtagande krävs en intensifiering av arbetet för att skydda natur.

Vänsterpartiet anser att åtagandet bör införas som ett etappmål inom vårt miljömålssystem och definieras som att dessa områden ska utgöra ett representativt nätverk av ekologiskt sammanhängande, långsiktigt skyddade områden som är förvaltade med skötsel i nödvändig utsträckning.

Regeringen bör införa ett nytt etappmål om minst 30 procent representativt skydd av svensk natur till 2030. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

2.7 Stärk skötsel och restaurering i skyddade områden

I Miljömålsberedningens delbetänkande SOU 2025:21 lämnas förslag om en strategi för hur Sverige ska leva upp till EU:s åtaganden inom biologisk mångfald. Man konstaterar i betänkandet att såväl Kunming-Montrealramverket som EU:s strategi för biologisk mångfald anger att områden av särskild betydelse för biologisk mångfald ska bevaras genom att vara effektivt och rättvist förvaltade. Enligt EU:s naturvårdsdirektiv ska även ingående arter och naturtyper ha gynnsam bevarandestatus, vilket kräver ändamålsenlig förvaltning/skötsel. Man konstaterar också att investeringar i naturvårdande skötsel även skapar samhällsekonomiska mervärden i form av arbetstillfällen och kompetensuppbyggnad, inte minst i glesbygd. Vidare konstaterar man att all skyddad natur behöver förvaltas på ett ändamålsenligt sätt och att skötseln av redan skyddade områden är kraftigt eftersatt och att vi nu har en underhållsskuld som byggts upp över tid. Vänsterpartiet kan konstatera att regeringen och Sverigedemokraterna under mandatperioden kraftigt skurit ned anslagen för skötsel av värdefull natur (anslag 1:3 UO20). Förutom att detta underminerar förutsättningar att bevara naturvärden så försämrar det påtagligt många människors möjligheter att i vardagen ta del av naturen för rekreation och friluftsliv då vandringsleder inte underhålls och tillgängligheten försämras. I kombination med att regeringen även försvagat strandskyddet begränsas därmed tillgängligheten till vår natur för den stora majoriteten. Vänsterpartiet föreslår i motion på utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur (2025/26:583) en kraftig ökning av anslaget 1:3 UO20 för att bevara naturvärden och öka tillgängligheten till vår skyddade natur. Därutöver föreslår vi i samma motion massiv ökning av anslaget för att skydda mer natur på anslaget 1:14 UO20.

Miljöberedningen föreslår i betänkandet att två nya etappmål införs i miljömålssystemet för att stärka förvaltningen och skötseln av våra skyddade områden. Vänsterpartiet ställer sig bakom dessa förslag och anser att de skyndsamt bör införas.

Ett etappmål bör införas med målsättning om att alla formellt skyddade områden senast 2030 ska förvaltas genom naturvårdande skötsel eller ett aktivt beslut om fri utveckling, så att de inte förlorar de naturvärden de syftar till att bevara. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Ett etappmål bör införas med målsättning om att all mark inom statligt skyddade områden som är möjligt att restaurera till naturtyp enligt art- och habitatdirektivet ska vara restaurerad till naturtyp, eller att sådan restaurering ska vara påbörjad, senast 2030. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

2.8 Naturrestauration måste prioriteras och genomföras på vetenskaplig grund

För att bromsa utarmningen av biologisk mångfald är det nödvändigt att, utöver att skydda värdefull natur, också restaurera och återställa natur. Trots att regeringen röstade nej så trädde EU:s naturrestaureringsförordning i kraft 2024. Enligt lagen måste minst 20 procent av EU:s områden på land och till havs vara restaurerade till 2030. Senast 2050 ska alla ekosystem enligt lagstiftningen vara återställda och tillräckligt skyddade. De naturtyper som ska restaureras definieras huvudsakligen i EU:s lagstiftning i Art och habitatdirektivet. Varje medlemsland ska i en naturrestaureringsplan år 2026 presentera hur man ska nå målen. För Sveriges del är restaureringsbehovet stort, inte minst inom skogsbruket då det finns få naturskogar kvar och stora delar idag är att betrakta som skogsplantager. Vänsterpartiet har länge drivit på arbetet för att lagstiftningen ska komma på plats i EU och välkomnar att så äntligen skett trots motstånd från den svenska regeringen.

Regeringen och Sverigedemokraterna gör nu allt för att tillgodose näringen och begränsa de positiva effekterna av naturrestaureringslagen för biologisk mångfald. Det är tyvärr ett mönster som återkommer kontinuerligt när regeringen utövar miljö- och klimatpolitik. Man struntar i vetenskapen och lyssnar istället till ensidiga näringsintressen. Det senaste tilltaget från regeringen är att ändra rapporteringen till EU för att på så sätt begränsa nationella åtgärder för att återställa ekosystemen. Tidigare rapporterade Sverige till EU hur tillståndet för arter och naturtyper var utifrån ett ekologiskt perspektiv (dvs. vad som krävs för att bevara arter och friska ekosystem). Regeringen har nu i stället valt att utgå från att läget 1995 (året innan Sveriges inträde i EU) för skogliga naturtyper i Sverige ska utgöra referensarealen för rapporteringen. Detta trots att läget för olika skogstyper var dåligt redan då. För att begränsa åtgärder för att stärka den biologiska mångfalden enligt naturrestaureringslagen så väljer regeringen sålunda att politiskt styra rapporteringen (som går genom Naturvårdsverket) så att den inte ska utgå från vad vetenskapen bedömer krävs för arters fortlevnad och friska ekosystem.

Regeringen bör ges i uppdrag att tillse att Sveriges rapportering till EU enligt art- och habitatdirektivet ska utgå från referensarealer som baseras på vetenskaplig grund om vad som ekologiskt krävs. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Miljömålsberedningen föreslår i betänkandet att två nya etappmål införs i miljömålssystemet för att stärka arbetet för att restaurera natur. Vänsterpartiet ställer sig bakom dessa förslag och anser att de skyndsamt bör införas.

Ett etappmål bör införas med målsättning om att senast 2030 ska restaureringsåtgärder genomföras för minst 30 procent av de i Sverige förekommande naturtyper enligt EU:s restaureringsförordning som inte är i gott tillstånd. Senast år 2040 ska restaureringsåtgärder genomföras för minst 60 procent och senast år 2050 ska restaureringsåtgärder genomföras för minst 90 procent av respektive grupp av dessa naturtyper. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Ett etappmål bör införas med målsättning att senast 2030 ska mångfalden av vilda pollinatörer förbättras och populationer av vilda pollinatörer ska påvisa en ökande trend. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

2.9 Stärk den gröna infrastrukturen

För att enskilda arter ska kunna fortleva krävs att det finns tillräckligt med livsmiljöer i ett nätverk av naturmiljöer, s.k. grön infrastruktur, så att de kan sprida sig och ha genetiskt utbyte med andra individer och populationer. Grön infrastruktur skiljer sig åt beroende på arter men kan bestå av t.ex. skogar, parker, vattendrag, dammar eller kolonilotter. En fungerande grön infrastruktur är helt nödvändig för att arter inte ska bli fragmenterade. För att öka takten i arbetet med att upprätta en grön infrastruktur behövs en tydlig målsättning och fortsatt stöd till länsstyrelsernas arbete. Vi anser att en sådan tydlig målsättning bör ingå som etappmål i miljömålssystemet.

Ett etappmål bör införas med målsättning om att senast 2030 har förutsättningarna för biologisk mångfald påtagligt förbättrats genom bevarad, restaurerad eller återskapad grön infrastruktur i den omfattning som anges i länsstyrelsernas handlingsplaner och andra beslutade planer och strategiska dokument om grön infrastruktur. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

2.10 Miljöövervakningen måste få mer resurser

Minskade anslag för miljöövervakning har uppmärksamrats av såväl akademien som miljöorganisationer. Miljöövervakning är grunden för effektivt miljöarbete och nödvändigt som underlag för åtgärder för människor och natur. Ökat anslag krävs då resurser till miljömålsuppföljning har minskat och kvaliteten på vissa internationella

rapporteringar har försämrats. Vänsterpartiet föreslår i motion på utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur (2025/26:583) ökade anslag till Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten.

2.11 Fasa ut skadliga subventioner som är skadliga för biologisk mångfald

Många subventioner inom exempelvis jordbruk, skogsbruk och fiske bidrar till ökad exploatering av resurser som skadar livsmiljöer för många arter. Enligt Kunming-Montrealramverket ska dessa skadliga subventioner identifieras och hållbara alternativ istället stödjas.

Regeringen bör återkomma med förslag på handlingsplan för hur subventioner som är skadliga för biologisk mångfald kan fasas ut och hur hållbara alternativ istället kan stödjas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3 Skog

Våra skogar är livsmiljö för en stor del av vår biologiska mångfald. Tillståndet för många av dessa arter är dock kritiskt eller ogynnsamt. Avverkning har stor negativ påverkan på 1 400 arter i Sverige. Det intensiva skogsbruket påverkar därmed en stor mängd arter negativt. I stället för levande skogar med träd av alla åldrar, och ofta med olika trädarter och död ved, så är våra skogar till stor del numera planteringar med likåldriga trädslag (gran eller tall) som avverkas långt innan de når sin fulla livslängd. Våra skogar brukas således till stor del för att ge så stor ekonomisk avkastning som möjligt. Av den produktiva skogsmarken i dag kan endast några få procent betraktas som gamla i biologisk mening. Förutom att detta får mycket stor påverkan på den biologiska mångfalden påverkar det skogens sociala och kulturella värden negativt samt minskar utrymmet för en växande naturturism.

I Naturvårdsverkets fördjupade utvärdering av miljömålet Levande skogar 2023 konstateras att för att hejda förlusten av biologisk mångfald behövs ett skogsbruk anpassat till den biologiska mångfalden samt att naturskogar och andra värdefulla skogar bevaras. Det finns en obalans mellan skogsägarens brist på privata incitament att bidra till biologisk mångfald och samhällets målsättning om ökad biologisk mångfald. Detta motiverar enligt rapporten förbättrad styrning och ökade incitament för att öka den biologiska mångfalden i skogslandskapet. Man konstaterar att det brådskar att skapa

en fungerande grön infrastruktur i våra skogar och att klimatkrisen gör arbetet extra viktigt.

Den parlamentariskt tillsatta miljömålsberedningen hade ett mycket viktigt uppdrag i att föreslå en strategi för hur Sverige ska nå åtagande inom EU och globalt om biologisk mångfald och nettoupptag av växthusgaser. Hur vi brukar och skyddar våra skogar är centralt i en sådan strategi. Vänsterpartiet anser att en mängd utmärkta förslag fanns under arbetets gång i beredningen som skulle stärkt skogens biologiska mångfald och klimatnytta. Tyvärr förkastades de mest betydelsefulla förslagen av högerpartierna och Vänsterpartiets ledamot i beredningen reserverade sig mot det urvattnade betänkandet som presenterades i februari 2025 och som i stora delar blev ett resultat av skogsbolagens påtryckningar och därmed långt ifrån uppdragets syfte.

För att Sverige ska uppnå ett hållbart skogsbruk som bedrivs inom naturens ramar och som i nödvändig utsträckning skyddar våra kvarvarande skogar med höga naturvärden föreslår Vänsterpartiet nedanstående åtgärder. Förslag på ytterligare åtgärder för att stärka skogens klimatnytta finns även i Vänsterpartiets följdmotion på Regeringens klimathandlingsplan – hela vägen till nettonoll (2023/24:2815).

3.1 Stoppa avverkning av skog med höga naturvärden

I dag sker avverkning av skogar med höga befintliga naturvärden, s.k. värdekärnor, trots att det råder stor brist på dessa naturmiljöer för en mängd hotade växt- och djurarter. Dessa skogar har ofta hög variation och är ofta naturskogsartade. Naturvårdsverket anser att stora ansträngningar bör göras av såväl staten som skogsbruket för att skyddsvärda skogar inte ska avverkas. Regeringen är visserligen av uppfattningen att inga skogar med höga naturvärden ska avverkas, men trots att detta ändå fortsätter att ske har man underlåtit att vidta åtgärder för att förhindra det. Inte heller avsätter man i budgeten tillräckligt med pengar för att dessa värdefulla skogar ska få formellt skydd. I stället väljer man ensidigt att värna skogsindustrins intressen vilket vare sig gynnar de mindre skogsägarna, biologiska mångfalden eller klimatet. Därmed försvåras kontinuerligt möjligheterna att bevara de kvarvarande livsmiljöerna för missgynnade arter i skogsbruket.

Regeringen bör skyndsamt ta fram förslag på lagstiftning i syfte att stoppa avverkning av skogar med höga naturvärden. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3.2 Kvalitetssäkra det frivilliga skyddet av skog

Det långsiktiga skyddet av skog är en central del i miljökvalitetsmålet Levande skogar. För att uppnå målet förutsätts att det formella skyddet ökar och att skogsägarna frivilligt avsätter skogsmark. De frivilliga avsättningarna har dock i många fall visat sig vara av begränsat värde för biologisk mångfald. I dag finns inte statlig kontroll av vare sig kvalitet eller långsiktighet, och dokumentation saknas över många av de områden som anses skyddade. Dessutom kan arealen frivilligt avsatta skogar flyttas omkring i landskapet. Sammantaget är detta mycket problematiskt då frivilliga avsättningar ingår i ett nationellt långsiktigt mål för samhällets gemensamma bästa.

Frivilliga avsättningar ska vara långsiktiga och dokumenteras och kvalitetssäkras ur naturvärdessynpunkt för att ingå i det nationella miljökvalitetsmålet Levande skogar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3.3 Sverige bör anta nationellt mål om att skydda 30 procent i linje med global överenskommelse

Enligt SCB är cirka 9 procent av Sveriges skogsmark formellt skyddad (reglerat av lagar och förordningar, exempelvis naturreservat). Då är även skyddad fjällnära skog inräknad. Enligt samma myndighet uppgår de frivilliga avsättningarna (skog där markägaren frivilligt har beslutat att inte utföra åtgärder som skadar naturvärden) till ungefär 5 procent. När det gäller de frivilliga avsättningarna finns dock osäkerheter (se text ovan). Sverige är därmed långt ifrån att uppnå det mål som antogs genom det s.k. Kunming-Montrealramverket 2023 om att 30 procent av alla områden på land och till havs ska skyddas till 2030. Vänsterpartiet anser att Sverige, för att värna den biologiska mångfalden, bör anta en nationell målsättning om att totalt 30 procent av skogsmarken långsiktigt ska skyddas. Detta mål bör uppnås genom att minst 20 procent av den produktiva skogsmarken skyddas och att den skyddade skogsmarken ska bestå av representativa och ekologiskt sammanhängande nätverk när det gäller naturtyper och geografisk utbredning.

Sverige bör anta en nationell målsättning om att 30 procent av skogsmarken långsiktigt ska skyddas i ekologiskt sammanhängande nätverk med avseende på naturtyp och geografisk utbredning. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3.4 Skydda de fjällnära skogarna långsiktigt

Den svenska fjällnära skogen är ett unikt område med stora naturskogar och höga naturvärden. Naturskogarna i fjällområdet är några av de få intakta skogslandskap som fortfarande finns kvar i Europa. Vänsterpartiet anser att det är av högsta prioritet att dessa skogar skyddas. Mark- och miljööverdomstolen kom 2020 med vägledande domar som konstaterar att skogsägare som inte får avverka i fjällnära skog p.g.a. att det finns höga naturvärden har rätt till ersättning från staten. Vi anser att regeringen nu måste säkerställa att natur- och kulturvärdena långsiktigt bevaras och att statliga medel finns tillgängliga för att ersätta markägare när fjällnära skog formellt skyddas. Regeringen och Sverigedemokraterna har under mandatperioden kraftigt dragit ned anslaget för att skydda värdefull natur, vilket gör det svårare att långsiktigt skydda de fjällnära skogarna. Därmed riskerar unika natur- och kulturvärden att gå förlorade.

Naturvårdsverket konstaterar i sitt budgetunderlag för 2026–2028 att regeringen gett utfästelser till EU-kommissionen om att Sverige under perioden 2026–2030 formellt ska skydda ytterligare cirka 159 000 hektar skog. Myndigheten fastslår därför att medel som ställs till förfogande för det formella skyddet därför behöver öka betydligt över tid om det ska bli möjligt att nå dessa utfästelser. Vidare konstaterar man att en del av den finansiering som behövs för att förverkliga regeringens skogspolitik löses genom det pågående arbetet med att omsätta ersättningsmarkerna från Sveaskog.

Regeringen bör tillse att en strategi presenteras med nödvändiga anslagsmedel samt ersättningsmarker från Sveaskog för att säkerställa att de fjällnära skogarnas natur- och kulturvärden långsiktigt bevaras. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3.5 Öka takten i bildandet av nationalparker

Vänsterpartiet anser att Sverige bör öka takten i bildandet av nationalparker. Naturvårdsverket har i dag redan en plan för hur fler nationalparker kan bildas och hur befintliga kan utvidgas. Det är bra men vi anser att mer resurser bör läggas på detta arbete så att fler nationalparker, såsom Kebnekaise, snabbare kan bildas. Det skulle även möjliggöra att fler skogsområden med höga naturvärden tidigare kan omfattas av framtida skydd i form av nationalpark.

Regeringen bör ge Naturvårdsverket i uppdrag att öka takten i bildandet av nya och utvidgade nationalparker. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3.6 Skydda skogar med särskilt höga värden för rekreation och turism

Skogens kulturmiljövärden samt de sociala värdena ska värnas enligt våra miljökvalitetsmål. Skogens sociala värden brukar definieras som de värden som skapas av människors upplevelser. Dessa är en viktig resurs för samhället när det gäller exempelvis människors välbefinnande, hälsa, boendemiljö och utbildning samt regional utveckling och turism. Skogens sociala värden berörs av ett flertal olika politikområden som skogs-, miljö-, kulturmiljö- och friluftspolitiken. Att stärka skogens sociala värden kan också främja den biologiska mångfalden. På uppdrag av regeringen presenterade Skogsstyrelsen i mars 2018 en analys av styrmedel för skogens sociala värden (rapport 2018/7). Myndigheten konstaterade i rapporten att det behövde skapas mer tydlighet och genomförbarhet än vad som var fallet när det gällde skogens sociala värden.

Skogsvårdslagen har brister i hänsynen till sociala värden. I dag är lagstiftningen och målsättningarna otydliga när det gäller skogens sociala värden och de kan tolkas på olika sätt. Detta trots att skogens betydelse även för folkhälsan alltmer bekräftas av vetenskapliga studier.

Lagstiftningen bör ändras så att skogar med särskilt höga värden för rekreation och friluftsliv ska bli föremål för avverkningsansökan och kunna undantas från åtgärder och exploatering som inte främjar dessa värden. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3.7 Stärk tillgängligheten i tätortsnära natur

Av Naturvårdsverkets redovisning av regeringsuppdraget Tätortsnära natur och friluftsliv (2017) framgår att skogen på de flesta håll i landet är vår viktigaste friluftsmiljö. Skogar i och nära tätorter lockar människor i alla åldrar till lek, rekreation och naturupplevelser. Enligt studier tycks människor trivas i skogar där det finns stor variation i struktur, trädslag och ålder. Ju äldre och större träden blir i en skog, desto mer bidrar de positivt till skogsupplevelsen. Nästan all skog brukas idag med trakthyggesbruk (kalavverkning) och det är den skötselåtgärd som påverkar skogsupplevelsen mest. Ett hygge i en tätortsnära skog blir därmed ett mycket påtagligt ingrepp som många upplever som negativt. Nuvarande skogsbruksmetoder riskerar därmed att åstadkomma ett landskap där den gamla skogen enbart återfinns i skyddade områden och hänsynsytor. Skogsbruk påverkar ofta förutsättningarna för den biologiska mångfalden och kulturmiljöer på ett negativt sätt, vilket i sin tur kan ge en negativ

inverkan på friluftsliv och rekreation då biologiska och kulturella värden även har ett socialt värde.

Tillgång till tätortsnära natur har också påverkan på folkhälsan. Studier i Sverige och utomlands visar att skillnaden i folkhälsa till följd av socioekonomisk status minskar i områden med god tillgång på gröna miljöer. Det finns även i dag vetenskapligt stöd för skogens roll i rehabilitering och resiliens när det gäller stress, utmattningssyndrom och hjärt-kärlsjukdomar.

Regeringen bör anta etappmål för skydd av tätortsnära natur. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3.8 Kalhyggesbruket är inte hållbart

Den helt dominerande skogsbruksmetoden i Sverige är trakthyggesbruk, även kallat hyggesbruk. Det innebär att de svenska brukade skogarna till stora delar består av likåldrig skog med gran eller tall. När beståndet har uppnått en ålder av 60–80 år slutavverkas skogen vanligtvis genom kalavverkning där nästan alla träd tas ned. Ofta vänds sedan marken genom markberedning och nya träd planteras. Innan ett nytt bestånd når avverkningsmogen ålder röjs och gallras det.

Trakthyggesbruket har utvecklats under lång tid för produktion av råvaror och har inte minst gjort att stora mängder kunnat levereras till pappersmassaindustrin. Skogsbruksmetoden möjliggör även att avverkningsrester som grenar och toppar (oftast benämnt med förkortningen grot) kan nyttjas som biobränsle.

Att intensivt bruka skogen genom att återkommande kalavverka leder till flertal stora negativa effekter. Kalhyggen minskar bl.a. skogens förmåga att absorbera vatten, vilket kan leda till omfattande översvämningar, ras och skador på såväl egendom som infrastruktur men även rena personskador. Nyligen inträffade ett stort skyfall i Västernorrland vilket orsakade stora skador. På en plats rasade en banvall så att ett tåg spårade ur. På ett annat ställe dog en man i ett vägras. Enligt en analys från Skogsstyrelsen kan de stora kalhyggen som fanns i närheten av olycksplatserna vid skyfallen i Västernorrland ha bidragit till att skadorna på omgivningen blev så omfattande. Även vid ovädret Hans för två år sen spårade ett tåg ur vid ett kalhygge, då utanför Hudiksvall.

Det intensiva brukandet av skogen med återkommande kalhyggen är den huvudsakliga orsaken till att många skogslevande arter är klassade som sårbara och hotade. Enligt Artdatabanken är avverkningar det största enskilda hotet mot den

biologiska mångfalden tillsammans med igenväxning (som främst är ett hot i jordbrukslandskapet).

Kalhyggen är även ett problem ur klimatsynpunkt. Under de följande 10–12 åren efter kalavverkningen sker stora utsläpp av koldioxid när organiskt material på marken bryts ned, bl.a. på grund av ett varmare mikroklimat. Ofta tar det mer än 20 år innan skogen åter bundit lika mycket kol som släppts ut. Det innebär att i snitt så lagrar skogslandskap som bedrivs med trakthyggesbruk mindre kol i marken.

Därutöver riskerar kalhyggen att ge negativ miljöpåverkan genom läckage från marken till vattendrag och sjöar. För att uppnå ett hållbart skogsbruk anser Vänsterpartiet att det krävs åtgärder för att minska trakthyggesbrukets negativa effekter för den biologiska mångfalden och klimatet. På sikt bör kalhyggesbruket fasas ut. För att möjliggöra detta föreslår vi nedanstående åtgärder.

Dagens Nyheters granskning av skogen 2020/21 visade med tydlighet bristerna med de marknadsstyrda och frivilliga åtgärderna i form av certifiering samt effekterna av storskaliga slutavverkningar med enorma kalhyggen.

Vi anser att det finns skäl att begränsa storleken på kalhyggen inom skogsvårdslagen. I dag finns endast en begränsning på hur stora kalhyggen får vara i den fjällnära skogen. I den fjällnära skogen gäller att avverkning på en sammanlagd yta som är större än 20 hektar inom samma brukningsenhet får göras endast om det finns särskilda skäl för det. I övrig skog finns ingen laglig begränsning för hur stora dessa får vara, trots att fragmentering av livsmiljöer för många skogsarter är ett känt problem och att mycket stora kalhyggen även påverkar rennäring och sociala värden. Enligt Skogsstyrelsens nuvarande föreskrifter på övrig produktiv skogsmark gäller att hyggens storlek och utläggning ska anpassas till natur- och kulturmiljön samt att en begränsning av hyggens storlek ska eftersträvas. Det saknas således tydlig reglering för hur stora dessa kalhyggen i areal får vara.

Regeringen bör ges i uppdrag att införa tydlig arealbegränsning för kalhyggens storlek inom skogsbruket. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Över 95 procent av de brukade skogarna i Sverige förvaltas genom trakthyggesbruk. Det finns därför ett behov av skogsbruksmetoder som alternativ till trakthyggesbruk för att främja ett mer variationsrikt och hållbart brukande. Med kalhyggesfritt skogsbruk (t.ex. kontinuitetsskogsbruk) kan skötseln inriktas på anpassade gallringar som plockar ut de största träden och lämnar mindre träd att växa vidare. Kalhyggesfritt skogsbruk

använder brukande som inte kalllägger marken då det kontinuerligt finns vegetation. Därmed undviks en hyggesfas i brukandet som ger stora utsläpp av koldioxid. Det hyggesfria skogsbruket skonar även svamparnas mykorrhiza (nätverk mellan svamparna och trädens rötter) vilket har stor betydelse för den långvariga kolinlagringen.

Att öka inslaget av kontinuitetsskogsbruk där i stället särskilt utvalda träd eller mindre grupper av träd avverkas kan således ge vinster för både den biologiska mångfalden och klimatet samt stärka skogens sociala värden. Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen konstaterar i den fördjupade utvärdering av miljömålen 2023 att skogsägaren inte alltid är aktiv vid val och beslut om bruksmetoder, utan ofta förlitar sig på rådgivande aktörer som i första hand vill köpa virke. Dessa aktörer kan antas ha låga incitament att erbjuda och uppmuntra ett brukande anpassat för att gynna biologisk mångfald om det leder till ett lägre uttag.

En nationell målsättning om att minst 30 procent av det totala skogsbruket bör ske med hyggesfria skogsbruksmetoder år 2030 bör ingå i miljö kvalitetsmålet Levande skogar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Den helt dominerande skogsbruksmetoden i Sverige är trakthyggesbruket, även kallat kalhyggesbruket, som har stor påverkan för bl.a. den biologiska mångfalden. Ett kalhyggesfritt skogsbruk bedrivs utan kalhyggen, och skogen har alltid ett trädskikt. En ökad andel kalhyggesfritt skogsbruk kan öka naturvärden, kulturvärden eller sociala värden i skogslandskapet. För att stimulera att en ökad areal brukas med kalhyggesfria skogsbruksmetoder i stället för trakthyggesbruk vill Vänsterpartiet införa ett omställningsstöd för markägare då omställningen kan vara förenad med ökade kostnader i övergången. I vår motion Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel (2025/26:584) redogörs för vår budgetsatsning.

Vänsterpartiet anser att trakthyggesbruket på sikt bör fasas ut för att värna skogens funktion som kolsänka och den biologiska mångfalden. Ett sådant långsiktigt mål bör antas för att tydliggöra för alla markägare, brukare, företag och myndigheter om den långsiktiga ambitionen i skogsbruksmetod för att uppnå ett hållbart skogsbruk. Staten bör genom myndigheter aktivt bidra genom ekonomiskt omställningsstöd, utveckling, forskning och rådgivning om kalhyggesfria skogsbruksmetoder.

Sverige bör anta en nationell målsättning om att trakthyggesbruket på längre sikt bör vara utfasat. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3.9 Nationell inventering av skog med höga naturvärden

Naturvårdsverket har konstaterat att det saknas kunskap om var kvarvarande skogar med höga naturvärden finns. Därmed riskerar dessa skogar med höga naturvärden att avverkas och utarmningen av biologisk mångfald försämras ytterligare. Det behövs därför ökade resurser för att kartlägga s.k. nyckelbiotoper, naturskogar och övriga skogar med höga naturvärden. Ett sådant kunskapsunderlag är nödvändigt för att Sverige ska leva upp till åtaganden om biologisk mångfald och för att stärka kunskapsunderlaget för landets skogsägare. Vi menar att staten aktivt bör ha en viktig roll i att stötta skogsägarna i deras kunskapskrav om den biologiska mångfalden. En nationell inventering skulle även stärka kunskapsunderlaget för de naturrestaureringar som Sverige ska genomföra. Vänsterpartiet anser att en nationell inventering av skog med höga naturvärden därför bör inledas för att stärka bevarandearbetet för biologisk mångfald.

Regeringen ges i uppdrag att tillse att inventering och kartering genomförs för att kartlägga kvarvarande natur- och urskogar samt övriga skogar med höga naturvärden i Sverige i syfte att dessa skyddas, restaureras eller förvaltas för att gynna den biologiska mångfalden. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3.10 Utredning införande av en naturvårdsavgift

Anslagsnivåerna behöver öka kraftigt för att fler skogsägare ska kunna få ersättning när naturreservat, biotopskydd och naturvårdsavtal behöver bildas. Vi anser även att skogsnäringen, enligt principen att förorenaren betalar, bör bidra till finansieringen av formellt skydd då skogsbruket är den främsta orsaken till förlust av biologisk mångfald i skogen. En sådan avgift skulle, förutom att den ger förutsättningar för ökat skogsskydd, även kunna utformas så att de stora skogsägarna bidrar till att små skogsägare med hög andel skyddsvärd skog får bättre förutsättningar till ersättning när dessa skogar skyddas.

Regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att se över förutsättningar för en naturvårdsavgift inom skogsnäringen i syfte att bidra till stärkt finansiering av ökat skogsskydd och därmed även stärka förutsättningarna för att fler skogsägare ges ersättning vid intrång. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3.11 Säkerställ tillgång till livsmiljöer för arter genom landskapsplanering

Genom att man planerar på landskapsnivå, med olika skogsägare, för hur hotade skogsarters livsmöjligheter kan stärkas skapas möjligheter att strategiskt bedöma utrymmet för produktion av biomassa. Det innebär att man planerar förvaltning ur ett landskaps-perspektiv för att säkerställa att arter har tillräcklig tillgång till sina livsmiljöer; man ser inte bara till det enskilda skogsbeståndet.

Styrmedel och incitament bör införas för att främja landskapsplanering för skoglig biologisk mångfald och ett varierat skogsbruk för hållbart uttag av biomassa. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3.12 Stärk inslaget av lövträd och öka andelen blandskogar

Stora delar av våra produktionsskogar är monokulturer med gran eller tall. På många skogsmarker skulle skogsbestånden få en betydligt större artvariation och ett ökat inslag av lövträd om skogen självföryngrades och inte planterades. En ökad variation av trädslag skulle också kunna uppnås genom att man vid plantering använde fler trädslag än ett. Genom inriktning vid röjning och gallring ges också möjlighet att skapa förutsättningar för blandskog där de naturliga förutsättningarna finns beroende på markens bördighet, jordart etc. Studier har visat att skogar med lövträd ger fördelar såväl för den biologiska mångfalden som för klimatet i jämförelse med rena barrskogar. Genom att man i högre grad styr produktionen mot trädarter som är naturliga för skogsmarken och därmed ökar det totala inslaget av lövträd ökar dessutom skogens resiliens (återhämtningsförmåga) vid störningar som uppstår p.g.a. klimatförändringarna. Klimatförändringarna innebär generellt en ökad stress och sårbarhet för skogen som ekosystem. Produktionsskogar med enbart ett trädslag blir därför extra sårbara vid stormar och angrepp av insekter och svampar.

Den stora skogsbranden i Västmanland 2014 visade att inslag av lövträd hade stora positiva effekter för att begränsa omfattningen av branden. Då skogsbränder p.g.a. klimatförändringarna kan förväntas öka i frekvens kan ett ökat inslag av lövträd i form av naturliga barriärer vara betydelsefullt för att i framtiden begränsa skogsbrändernas omfattning. Även en färsk studie från SLU (Managing for heterogeneity reduces fire risk in boreal forest landscapes—A model analysis, Ecological Modelling, 2025) bekräftar att större variation i skogslandskapet, med mindre bestånd och fler trädslag, bromsar bränderna. Det är sedan tidigare belagt att ju mer intakt ett ekosystem är med

rik biologisk mångfald, desto bättre buffertförmåga har systemet att stå emot förändringar.

Regeringen bör genomföra en översyn av skogslagstiftningen i syfte att stimulera till en ökad andel blandskog genom reglering av föryngringsåtgärder, röjning och gallring. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3.13 Inför en skarpare reglering av det intensiva skogsbruket för att stärka miljöhänsynen

Skogspolitiken måste utgå från att bevara ekosystemen både när det gäller mångfalden och funktionaliteten. Brist på reglering har lett till intensiva skogsbruksmetoder som i betydande delar försvagar ekosystemens långsiktiga bärkraft. I dag tillåts exempelvis plantering av främmande trädslag som contortatall, stubbrytning för användning som biobränsle, dikning och dikesrensning samt gödsling för att öka produktionen trots att det försvagar ekosystemet.

Regeringen bör återkomma med förslag på lagstiftning som förbjuder åtgärder inom skogsbruket som försvagar ekosystemets bärkraft. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

I Sverige finns ingen förutbestämd kantzonbredd som ska sparas för att skydda vattendrag vid avverkning. I stället bygger detta på frivilliga åtaganden för dessa känsliga miljöer.

Lagkrav på skyddszoner mot vatten samt hänsyn för att återskapa naturvärden bör införas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Miljöhänsynen är ofta bristfällig vid avverkningar inom skogsbruket. Bristande hänsyn påverkar den biologiska mångfalden men ger även negativa effekter för kultur- och fornlämningar samt människors upplevelse av skogen. Vänsterpartiet vill fasa ut kalhyggesbruket men anser att tills dess bör en absolut minimnivå för lämnad hänsyn vid avverkningar vara att minst 20 procent av träden sparas långsiktigt.

En reglering inom skogsbruket bör införas som lagfäster att minst 20 procent av träden lämnas kvar som långsiktig miljöhänsyn vid avverkningar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3.14 Effektiva sanktionsmöjligheter i skogsvårdslagen

För att uppnå ett långsiktigt hållbart skogsbruk i enlighet med våra miljömål krävs förutom ett ökat skogsskydd även stärkt miljöhänsyn i skogsbruket. De utvärderingar

som Skogsstyrelsen gjort av miljöhänsynen i skogsbruket visar att det i dag föreligger brister.

Av skogsvårdslagens portalparagraf framgår att produktions- och miljömål ska vara jämställda. I det skogsbruk som i dag bedrivs under devisen frihet under ansvar i Sverige är produktionen dock oftast överordnad miljöhänsynen. Skogsvårdslagen är skriven med trakthyggesbruk som norm och med syftet att garantera virkesförsörjningen. När det gäller naturvård saknas i mycket stor utsträckning sanktionsmöjligheter. Undersökningar gjorda av Skogsstyrelsen visar att andelen underkända avverkningar är betydande och att generell naturvårdshänsyn inte tas i tillräcklig omfattning. Påföljder för dessa överträdelser av skogsvårdslagen uteblir. Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen konstaterar i sin fördjupade utvärdering av miljömålen 2023 att det för närvarande saknas tillräckliga styrmedel för att säkerställa bevarad biologisk mångfald i skogen och för att vidmakthålla skogens ekosystemtjänster över tid. Vänsterpartiet menar även att det ska löna sig att göra rätt och att man inte ska gynnas och slippa ekonomiska påföljder om man missköter sig. Då uppnår vi både högre miljöhänsyn och rättvisare konkurrensvillkor.

Miljöhänsynen ska stärkas genom att effektiva sanktionsmöjligheter införs för brott mot hänsynsreglerna i skogsvårdslagen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3.15 En ny skogsvårdslagstiftning bör ingå i miljöbalken

Gällande lagstiftning för skogsbruket har enligt Vänsterpartiet brister då den i alltför låg omfattning klarar att värna nödvändig miljöhänsyn i skogsbruket. I förarbetet till miljöbalken som trädde i kraft 1999 var det många miljöjurister som menade att även skogsvårdslagstiftningen borde ingå i miljöbalken för att värna miljöhänsynen i skogsbruket. Vi menar att det inte minst med anledning av tillståndet för den biologiska mångfalden finns starka skäl för en sådan juridisk ordning.

Regeringen bör återkomma med förslag på hur skogsvårdslagen kan inarbetas under miljöbalken. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3.16 Gör en översyn av skogspolitiken för att nå våra miljökvalitetsmål

Regeringens skogspolitik försvårar möjligheten att nå ett flertal av våra miljökvalitetsmål som har antagits av riksdagen. Stärkt miljöhänsyn är fortsatt

underordnade åtgärder för att stimulera produktionsintressen. Det saknas därutöver strategiskt arbete för att stärka landskapsperspektivet i naturvårdsarbetet för att bevara den biologiska mångfalden. Detta är helt nödvändigt då hotade arter och livsmiljöer i dag fortsatt fragmenteras. Förutom att den generella miljöhänsynen i skogsbruket behöver stärkas behövs en samlad skogspolitik för det formella och frivilliga skogsskyddet i syfte att stärka landskapsperspektivet för våra skogsarter. För att skogen ska brukas och skyddas så att resurser nyttjas hållbart krävs att skogsvårdslagstiftningen moderniseras.

Regeringen bör tillse att en översyn av skogspolitiken genomförs i syfte att stärka uppfyllelsen av våra miljökvalitetsmål och för att uppnå ett hållbart nyttjande av naturresurser. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3.17 All statlig skog bör förvaltas hållbart och samlat

Vänsterpartiet anser att staten ska bedriva ett aktivt förvalterskap över sina skogsområden. Det statliga ägandet av skogsområden bör samlas i ett bolag. Det nya skogsbolaget bör ha ett hållbart brukande av skogens resurser, inte avkastning, som främsta mål och styras i enlighet med de nationella miljömål och internationella åtaganden vi har gällande skog. Dagens vinstkrav gör det svårt för ett statligt bolag eller en statlig förvaltare att avstå produktiva skogar till andra intressen. Bolaget bör åläggas att avsätta större arealer till skyddade naturområden samt säkerställa att skogar med höga naturvärden inte avverkas.

All statligt ägd skog bör samlas i ett bolag med hållbart brukande som främsta mål. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4 Våra vatten

Sverige har som övergripande mål att våra havsområden, sjöar och vattendrag ska uppnå ett gott miljötillstånd där organismerna är välmående och resurserna nyttjas uthålligt. Ett flertal av våra miljökvalitetsmål fungerar som viktiga redskap för att nå detta tillstånd i våra vattenmiljöer. Dit hör bl.a. Ingen övergödning, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Levande sjöar och vattendrag och Ett rikt växt- och djurliv. Inget av dessa mål uppnåddes till 2020, vilket var ambitionen när miljökvalitetsmålen antogs.

Havs- och vattenmyndigheten (HaV) konstaterar att trots ett omfattande och långvarigt åtgärdsarbete för en bättre havsmiljö finner man fortfarande många tecken på att miljötillståndet i Nordsjön och Östersjön inte är tillfredsställande. De största problemen är kopplade till övergödning, farliga ämnen, fysisk exploatering och fiske. Samtidigt ökar påverkanstrycket från en mängd näringar. Visserligen minskar gamla miljögifter i djur och växter men det har i stället tillkommit nya. Den svåra problematiken med omfattande syrebrist och döda bottnar i Östersjön består. Tillförseln av organiskt material ökar i både Östersjön och Västerhavet, och Östersjön är fortfarande starkt påverkad av övergödning och överfiske. Mikroplaster påverkar jordens samtliga marina miljöer och ger negativa effekter även i Sveriges havsområden. Enligt IPCC har över 90 procent av överskottsvärmen och närmare 30 procent av koldioxidutsläppen tagits upp av haven. Östersjön är ett av de hav som värmts upp snabbast på norra halvklotet och samtliga hav drabbas av försurning när koldioxid löses upp i havsvattnet och bildar kolsyra. Dessa effekter leder till påtaglig påverkan på havens ekosystem.

Sverige är ett land med många sjöar och vattendrag. Den biologiska mångfalden i våra sötvatten är ansträngd. I Fördjupad utvärdering av Sveriges miljömål (Naturvårdsverket rapport 7088, 2023) konstateras att många åtgärder ger positiva resultat, men att endast en liten andel av sjöar och vattendrag har god ekologisk och kemisk status. Fysisk påverkan, övergödning, miljögifter och invasiva arter orsakar problemen. Exploatering i strandzoner behöver enligt rapporten minska och omprövning av vattenkraftens miljövillkor och vattenförvaltningens åtgärdsprogram behöver genomföras. Därutöver behöver restaurering och skydd av sjöar och vattendrag öka.

Vänsterpartiet har under mandatperioden lagt en stor mängd förslag för att förbättra miljötillståndet i våra hav, sjöar och vattendrag. Dessa förslag har lagts i motionerna Minskad övergödning (2022/23:1247), Cirkulär ekonomi (2023/24:438), Vardag fri från skadliga kemikalier (2023/24:991), Ökad nationell självförsörjning med hållbart jordbruk (2024/25: 1927), Hållbart och rättvist fiske (2024/25:1928) samt vår följdmotion 2024/25:56 på regeringens proposition Ett levande hav – ökat skydd, minskad övergödning och ett hållbart fiske (prop.2023/24:156).

4.1 Öka takten i åtgärdsprogram för vatten- och havsmiljö och stärk samordningen

I den fördjupade utvärderingen 2023 av miljö kvalitetsmålet Ingen övergödning konstaterar Havs- och vattenmyndigheten (HaV) att ambitionen och genomförandetakten i åtgärdsarbetet behöver öka, framförallt för åtgärder inom jordbruket. Man konstaterar att det behövs fler fysiska åtgärder mot övergödningen och att statlig medfinansiering har stor betydelse för att det ska genomföras. Finansieringen behöver vara långsiktig och förutsägbart för att åtgärdsarbetet ska kunna planeras effektivt av markägare, verksamhetsutövare, entreprenörer och myndigheter. Vidare behöver den politiska styrningen stärkas över vattenförvaltningen och havsmiljöförvaltningen för att göra tydliga politiska prioriteringar mellan olika samhällsmål och därmed stärka åtgärdsarbetet.

Vänsterpartiet kan konstatera att nuvarande åtgärdsprogram inom vattenförvaltningen och havsmiljöförvaltningen samt jordbruksstöden är otillräckliga när det gäller åtgärder för att minska näringstillförseln till våra vattenmiljöer. Regeringens i år (2025) presenterade Livsmedelsstrategi 2.0 saknar därutöver helt sikte på hur vi uppnår en hållbar livsmedelskedja i enlighet med riksdagens antagna miljömål.

När åtgärdsprogrammet för havsmiljön togs fram utgick man från att åtgärderna i vattenförvaltningens åtgärdsprogram skulle minska tillförseln av näringsämnen från land tillräckligt. Så är inte fallet. Bristen på fysiska landåtgärder är påtaglig och åtgärder i havet är utredande och kunskapsuppbyggande men inte fysiska. Det saknas därmed fysiska åtgärder som förbättrar tillståndet.

Regeringen bör tillse att åtgärdsprogram inom vatten- och havsmiljöförvaltning samt Strategiska planen för EU:s jordbrukspolitik samordnas så att de innehåller de åtgärder som krävs för att minska näringsämnestillförseln till nivåer som möjliggör en vattenmiljö fri från övergödning. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.2 Fiskets påverkan på ekosystemet

Målet för både Sveriges och EU:s gemensamma fiskeripolitik är att fisket ska bedrivas på ett långsiktigt hållbart sätt som bidrar till att uppnå god miljöstatus samt att det ska bygga på vetenskapliga bedömningar av de resurser man exploaterar. Många ekonomiskt viktiga fiskarter vandrar över stora områden och är inte bundna av gränser

för nationella fiskezoner. Därför krävs ett fungerande internationellt samarbete för att kunna uppskatta storleken på sådana bestånd. Detta samarbete sker inom Internationella havsforskningsrådet (Ices) med biologer från alla kustländer runt Östersjön, Nordsjön och Nordostatlanten. Ices gör årligen beståndsuppskattningar. EU har en gemensam fiskeripolitik (GFP) som ska se till att fisket bedrivs på ett sätt som är både ekonomiskt, miljömässigt och socialt hållbart. EU-länderna fattar gemensamma beslut om fiskekvoter i svenska och övriga EU-länders vatten. Det finns även många arter som inte regleras av EU:s gemensamma regler. Flera av dessa nationellt reglerade arter är betydelsefulla för såväl det yrkesmässiga kust- och insjöfisket som fritidsfisket. Hit hör t.ex. sik, siklöja, öring, ål, gädda, abborre, gös och hummer.

För att följa upp arbetet med att nå Hav i balans samt levande kust och skärgård har Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) på uppdrag av Havs- och vattenmyndigheten tagit fram indikatorn ”Hållbart nyttjade fisk- och skaldjursbestånd i kust och hav”. År 2024 bedömdes att endast 40 procent av bestånden nyttjades på ett hållbart sätt.

Under de senaste åren har kritiken mot de stora industritrålarna varit skarp. Cirka 95 procent av Sveriges totala fångst tas upp av de 20 största båtarna, vars fångster går till produktion av djurfoder. För en långsiktigt hållbar förvaltning av fiskbestånden måste vi göra rätt prioriteringar. Vill vi ha ett storskaligt fiske med ett fåtal båtar eller vill vi ha ett livskraftigt lokalt fiske som främjar levande kustsamhällen? Vill vi att den fiskeresurs vi gemensamt förfogar över ska gå till foder för odlad fisk och kyckling, eller vill vi att fisken ska gå till mänsklig konsumtion och på så sätt skapa mervärde i de lokala hamnar där den landas?

En rapport som Sportfiskarna presenterade 2020 visar tydligt hur industrifiskets fångster ökat under 2000-talet. Under 2018 landades av svenska fartyg 15 600 ton, och 96 procent av de landningarna (fångster som togs i land) stod fem fartyg i södra Bottenhavet för. Sifforna står sig fortfarande. Samtidigt vittnar lokala fiskare om svårigheter att få ihop tillräckligt stora fångster och att de vid upprepade tillfällen tvingas ligga kvar i hamn för att fångsterna beräknas bli för låga.

Liknande trender med mindre fångster finns runt hela den svenska kusten. Fångsterna i dag är betydligt mindre än för 30–40 år sedan. I Kattegatt bedöms beståndet av torsk vara så litet att forskares råd är att inte fiska torsk. I Östersjön har EU sedan tidigare ett beslut om akut torskfiskestopp. För varje år försämras statusen för många bestånd, och inför 2026 är Ices råd bl.a. fortsatt stopp för torskfisket.

Sverige äger inte ensamt frågan om fisket, men det är viktigt att regeringen inte använder EU-samarbetet som ett svepskäl för att inte agera. Vi har relativt stort utrymme att själva anta nationella fiskeregler i territorialhavet, även i områden där andra stater har tillträde.

Levande kustsamhällen innebär möjligheter för människor att bo och arbeta på landsbygden och i orter längs kusten. Ett småskaligt fiske är därför också en landsbygdsfråga. Det är inte rimligt att några enskilda fartyg står för en så stor andel av fisket medan flertalet får dela på en betydligt mindre del av beståndet. Det är inte en rättvis fördelning. Ett småskaligt fiske är mer hållbart och går också oftare till direktkonsumtion, till skillnad från industrifisket som lämnar stora delar av fångsten till fodertillverkning i Danmark. Livskraftiga fiskbestånd och ett levande småskaligt fiske är också gynnsamt för den nationella livsmedelsberedskapen i händelse av kris. Mindre båtar som kan fiska både kustnära och på öppet hav gör att fisket enklare kan ställas om. Mindre båtar kräver också mindre energi. Stora fartyg kan inte heller landa fångsten i alla hamnar.

4.3 Fördelningen av fiskekvoter

Havsmiljön kring Sverige och globalt påverkas negativt av flera olika miljöproblem och det svenska fisket står inför stora utmaningar. Svårigheterna med att överleva på fiske är särskilt tydliga för dem som fiskar kustnära där tillgången på livskraftiga bestånd är mycket låg.

Orsakerna till problemen runt kusten är flera; rubbningar i ekosystem likväl som storskaligt fiske med stora industritrålare utanför kusten spelar in.

I dagens fiskeflotta har varje båt tillstånd att fiska en eller flera specifika arter. Därför har vi i dag båtar som bara kan fånga torsk och andra som har tillstånd att fånga sill. Särskilt i Östersjön med sitt känsliga ekosystem är det lätt att förstå att det inte är hållbart att fiska på bara en art. Mer ekologiskt och socialt hållbart vore om varje båt kunde tillåtas att variera sitt fiske efter rådande situation. Det hade bl.a. kunnat avhjälpa den situation som uppstod med det akuta fiskestoppet på torsk 2019.

Regeringen bör ge Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att se över systemet för fördelning av fiskekvoter i syfte att yrkesfisket ska bedrivas ekosystemanpassat. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Utöver möjligheten att skapa möjlighet att fiska på olika bestånd behöver regeringen ha en plan för hur småskaliga fiskare ska kompenseras vid snabba ändringar av

kvottilldelning för att inte tappa kompetens eller försvåra föryngring i yrkesgruppen. Föryngringen bland Sveriges fiskare är långsam och medelåldern är hög. Det behöver finnas tilltro till fiskets möjligheter i framtiden och då krävs trygga arbetsvillkor likväl som vetskap om att stöd för stillaliggande båtar kommer att betalas ut när förutsättningarna förändras.

Vänsterpartiet anser att dagens system med individuella överförbara kvoter (ITQ) inte är långsiktigt hållbart. Systemet, som fördelar de pelagiska arterna som strömming och makrill, baseras på individuella kvoter som ges till varje båt. Kvoterna kan sedan också säljas eller bytas mellan båtarna. Det är ett system som gör att kvoterna samlas hos några få båtar. Syftet när det infördes var att få ned antalet båtar, vilket gör att det i dag bara är några få stora båtar som kan leva riktigt gott på sina fångster. Storskaligt fiske i vissa områden och under vissa tider på året kan minska mängden strömming som vandrar in i kustnära områden. Risken finns att lokalt lekande bestånd slås ut. Följdeffekterna blir både sämre tillgång på fisk för småskaligt, kustnära fiske och storskaliga ekosystemförändringar. Dessutom har fisket för mänsklig konsumtion minskat sedan införandet av ITQ, liksom lönsamheten för det småskaliga fisket. Därför menar vi att det här är ett system som måste revideras med helt andra mål i fokus.

Regeringen bör ta initiativ till en omarbetning av systemet med individuella överförbara kvoter (ITQ) för stärkta regionala kvoter där en större del av fångsten går till humankonsumtion, inom ramen för ett ekosystembaserat fiske. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.4 Inför förbud mot bottentrålning

Bottentrålningen är ett stort hot mot känsliga och ofta relativt okända havsmiljöer och ekosystem. De flesta arter som lever i djuphaven har långsam tillväxt- och reproduktionstakt, vilket gör att det tar mycket lång tid innan den mängd fisk som fiskas upp ersätts. Man använder tunga redskap som river upp skadliga stoftmoln och ödelägger livet på bottenarna. Bottentrålning påverkar miljön på flera sätt både genom fysisk påverkan på livsmiljöer och biologiskt genom att artsammansättningen förändras. Bottentrålning påverkar även klimatet negativt genom att frigöra kol från sedimenten som orsakar koldioxidutsläpp.

Den största delen av bottenlevande fisk och skaldjur som fångas av svenskt yrkesfiske fiskas med bottentrål. Det pågår utveckling av mer skonsamma redskap. Det

är viktigt att denna utveckling backas upp av politiska beslut genom krav på att man använder sig av de mest skonsamma fiskeredskap som finns tillgängliga.

Sverige bör verka för ett förbud mot icke-skonsam bottentrålning inom EU. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.5 Strömmingen

Strömmingens betydelse för Östersjön är stor, både för ekosystemet och för fisket. De senaste årens utveckling är nedslående. Ett för högt fisketryck har tagit beståndet under referenspunkten för hållbar tillväxt. Trots detta fortsätter det skadliga överfisket. EU:s fiskeministrar valde under fiskekvotsförhandlingarna 2023 att gå emot EU-kommissionen och Ices råd om stopp för riktat fiske och ge grönt ljus till ett fortsatt strömmingsfiske på drygt 40 000 ton i centrala Östersjön. I förhandlingarna 2024 (för fiskekvoter under 2025) beslutade fiskeministrarna i linje med EU-kommissionens förslag att öka kvoten av sill och strömming i centrala Östersjön med 108 procent jämfört med föregående år. Än mer alarmerande är att Ices inför förhandlingarna om fiskekvoter för 2026 bedömer att fortsatt ökning av fiskekvoterna för strömming i centrala Östersjön är möjlig. Detta trots att forskare har varnat för att strömmingen blir allt mindre och är på väg mot kollaps på samma sätt som torsken om inte industrifisket stoppas. Vänsterpartiet anser att de senaste årens beslut om kvoter och regeringens agerande är under all kritik och att det enda rimliga är att försiktighetsprincipen tillämpas och industrifisket stoppas.

Frågan om varför strömmingen i allt lägre grad rör sig in mot kusten debatteras flitigt. Kustfiskare har gett sin bild av en tydlig minskning och uteblivna fångster medan industrifisket har fortsatt att öka. Forskare har pekat på samband mellan det industriella fisket och fiskens frånvaro vid kusten. Strömming som samlas i stim inför lek och simmar in till kusten är ett lätt byte för industrifisket. Ny kunskap visar att det finns fyra huvudgrupper av strömming i Östersjön och uppskattningsvis ett tiotal undergrupper under varje huvudgrupp som har anpassat sig till sin lokala miljö. Det är viktigt att använda kunskapen om de olika bestånden i förvaltningen för att uppnå ett mer hållbart nyttjande. Utifrån dagens kunskapsläge bör man åtminstone ta hänsyn till förekomsten av vår- och höstlekande strömmingspopulationer. Man bör alltså inte klumpa ihop dem till ett bestånd.

Fiskar man stora kvantiteter på samma plats, och framför allt innan strömmingen hunnit leka, kommer strömmingen snart att försvinna därifrån. Varje delbestånd är en

produktionsenhet vilket innebär att havets fiskproduktion blir lägre om dessa bestånd fiskas ut ett efter ett. Kunskapen om strömmingsbeståndets sammansättning och geografiska fördelning behöver därför utredas. SLU har redan fått ett sådant uppdrag från Havs- och vattenmyndigheten, men för det regionala arbetet inom den gemensamma fiskeripolitiken är det relevant att även Ices får ett liknande uppdrag.

Det finns all anledning att ta avsaknaden av fisk längs våra kuster på allvar. Ingen vill att strömmingen ska gå samma öde till mötes som torsken. Om strömmingen kollapsar riskerar hela ekosystemet att förändras radikalt. Det skulle innebära svåra följder för rovfiskar och andra rovdjur vars basföda är bl.a. strömming. Det skulle också öka effekten av övergödningen.

Regeringen bör skyndsamt begära specifik rådgivning från Internationella havsforskningsrådet (Ices) gällande strömmingens olika lekbestånd för att säkerställa strömmingens reproduktionsförmåga. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Under kommande års förhandlingar om fiskekvoter är det centralt att Sverige verkar för ett stopp för det storskaliga, industriella fisket efter strömming i Östersjön för att bestånden ska få en chans att återhämta sig. Skarpsill fångas i samma fiske och stoppet behöver därför omfatta även skarpsill för att innebära ett verkligt skydd för strömmingen. Det småskaliga kustnära fisket har inte samma påverkan på bestånden och bör därför inte omfattas av stoppet. Regeringen har hittills inte velat driva denna linje i förhandlingarna, men nu är det dags att Sverige agerar som föregångsland för att skydda Östersjöns ekosystem.

Regeringen bör på EU-nivå verka för ett stopp för storskaligt fiske efter strömming och skarpsill i Östersjön, med undantag för småskaligt, kustnära fiske. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.6 Inför förbud mot ålfiske

Ålen är klassad som akut hotad i Sverige. Sedan 1950-talet har mer än 99 procent av beståndet av glasålar (ålyngel) vid Europas kuster försvunnit. Sedan 2007 råder ett generellt förbud mot att fiska ål i Sverige och endast den som har särskilt tillstånd från Havs- och vattenmyndigheten får fiska arten. I dag finns i storleksordningen 150 – 200 yrkesfiskare som har tillstånd att fiska ål och inga nya tillstånd beviljas. Regeringen har dock gett Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att utreda förutsättningarna för att möjliggöra överlåtelse av ålfisketillstånd.

Utöver det legala fisket på ål finns även illegalt fiske. Så länge det finns legalt fiske på ål så försvåras även kontrollen av försäljning av illegal ål och varje år beslutas hundratals olagliga ålfiskeredskap i svenska vatten. Det internationella havsforskningsrådet (Ices) rekommenderar att det snarast införs ett totalt fiskestopp på ål.

EU beslutade 2024 om en stängningsperiod för ålfiske i havet på sex månader, mellan den 15 september 2025 och den 15 mars 2026. Perioden omfattar en del av året då det fiskas mycket lite ål och åtgärden bidrar därför inte till att stärka ålbeståndet.

Vänsterpartiet anser att de åtgärder som finns på plats är otillräckliga och att ett totalt stopp för ålfiske i stället bör införas. Att som regeringen öppna för att fisketillstånd ska kunna överlåtas är helt fel väg att gå. Sverige har ansvar för att bevara ålen, inte minst då de flesta köns mogna ålarna (blankålar) från Östersjöregionen vandrar ut längs vår kust, och vi bör vara ledande för att skydda arten. Vi inser att det också krävs andra åtgärder än reglering av fisket för att arten ska återhämta sig, inte minst med tanke på vattenkraftens negativa påverkan, men nuvarande fiske på arten är likväl inte hållbart. Ett totalt fiskestopp bör därför införas tills arten återhämtat sig.

Sverige bör införa ett förbud mot riktat fiske på ål. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sverige bör verka för att EU inför förbud mot riktat fiske på ål inom EU. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.7 Effektivare fiskeövervakning

För att uppnå ett hållbart fiske behövs ett fungerande regelverk och tydlig efterlevnad. Som för de flesta regelverk krävs även effektiv kontroll där ökad kunskap om överträdelser gynnar det yrkesfiske som följer regelverket. Sedan 2019 är landningsskyldigheten (dvs. att all fisk som fångas och har en kvot inom EU ska tas ombord och landas i hamn) införd i samtliga EU-vatten. En hög efterlevnad av landningsskyldigheten kräver ett effektivt kontrollsystem.

En granskning av stiftelsen BalticWaters visar på mycket stora problem med fusk inom det svenska fisket. Det handlar bl.a. om att en art rapporteras som en annan art och att fartygen rapporterar in mindre fångster än vad som faktiskt tas upp. EU-kommissionen genomförde 2022 en revision av Sveriges fiskerikontroller som också visade på allvarliga brister gällande vägning och registrering av de fångster som landas i Sverige samt att Sverige misslyckas med att efterleva de EU-regler som finns på

området. De största problemen är kopplade till industrifisket. Problemen påtalades redan i en tidigare revisionsrapport 2014. Kommissionen kritiserar Sverige för att inte ta frågorna på allvar och anser att det krävs omedelbara åtgärder för att hantera bristerna. Inrapporterade fångster utgör underlag för havsforskningsrådet Ices när de utfärdar råd om fiskekvoter, vilket innebär att felrapportering får allvarliga följd effekter då beståndens storlek överskattas och kommande års fiskekvoter sätts för högt.

Vänsterpartiet har under flera år verkat för stärkt fiskeövervakning och bättre kunskapsunderlag gällande fiske och fiskbeståndens utveckling. Vi har återkommande föreslagit att det ska göras försök med elektronisk fjärrövervakning, som sedan länge är känt som en effektiv metod både avseende hantering och kostnader för övervakning. Kameramaterialet används för att säkerställa att rapporterade fångstuppgifter i loggboken är korrekta samt för att fastställa att utkast till havs inte sker. HaV genomförde 2021 till våren 2024 försök med elektronisk fjärrövervakning av fiskefartyg som visade att systemet fungerar. Nya EU-regler som träder ikraft de kommande åren innebär också bl.a. krav på kameraövervakning av större fartyg, med möjlighet för medlemsländerna att utöka kraven till mindre fartyg.

För att stärka fiskeövervakningen föreslår Vänsterpartiet i motion Utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur (mot. 2025/26:583) ökat anslag för fler kontroller för att beivra illegalt ålfiske samt fler fiskerikontroller av yrkesfisket i sin helhet.

BalticWaters framhåller i sin granskning att sanktionsavgifterna för felrapportering av fångster är mycket låga och inte står i proportion till värdet av fångsten, vilket inte ger incitament att följa reglerna. En vanlig bötessumma för felrapportering är 2 000 kronor, samtidigt som värdet av en fångst kan vara flera miljoner kronor. Även EU-kommissionen påtalar att det krävs kännbara åtgärder mot dem som bryter mot fiskereglerna. Vänsterpartiet anser att sanktionsavgifterna behöver höjas till en nivå som skapar incitament för fiskefartygen att följa reglerna.

Sanktionsavgifterna för överträdelse av regelverk gällande fiske bör höjas så att de blir ekonomiskt kännbara för de fartyg som bryter mot reglerna. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.8 Fritidsbåtar

Sverige saknar i dag ett obligatoriskt nationellt register över fritidsbåtar. Det gör det svårt att veta hur många fritidsbåtar som finns men också vilken påverkan de verkligen har för miljö och klimat och utifrån det dra slutsatser om vilka åtgärder som behöver

göras för att minska deras påverkan. Det uppskattas att det idag finns runt 900 000 fritidsbåtar i Sverige.

Avsaknaden av ett nationellt båtregister försvårar också en hållbar förvaltning av fritidsbåtar. Sverige har en åldrande fritidsbåtsflotta, där många skulle behöva skrotas p.g.a. att de t.ex. är målade med båtbottnfärg som innehåller TBT. Att vi inte har ett båtregister gör det också svårt att identifiera båtarnas ägare och därför får kommunerna ofta ta kostnaderna för t.ex. dumpade båtar.

Ett båtregister skulle också vara en effektiv åtgärd för att höja säkerheten vid överlåtelse av en fritidsbåt.

Transportstyrelsen eller en annan lämplig myndighet bör ges i uppdrag att upprätta och hålla ett båtregister med obligatorisk anmälan för fritidsbåtar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Det är viktigt att påskynda utbytet av äldre tvåtaktsmotorer samt öka användningen av miljövänligare bränslen och motortyper. Miljömålsberedningen bedömde i sitt delbetänkande Havet och människan (SOU2020:83) att det finns en stor möjlighet till omställning till mer miljövänliga motorer och ökad användning av miljövänligt drivmedel. Det konstateras att äldre tvåtaktsmotorer med förgasare har en sämre motoreffektivitet jämfört med fyrtaktsmotorer. Dessa motorer kan släppa ut 30 procent av bränslet oförbränt i vattnet, vilket kan ge negativa effekter på de marina ekosystemen. Vänsterpartiet välkomnar att det 2025 införts skrotningsstöd för övergivna fritidsbåtar och tvåtaktsmotorer, som riktar sig till föreningar och kommuner. Det är ett steg i rätt riktning, men vi skulle även vilja se att ett system med skrotningspremier införs för äldre båtmotorer riktat till privatpersoner. Detta som en del av en strategi för att fasa ut tvåtaktsmotorer och uppnå en fritidsbåtsflotta med minskad miljö- och klimatpåverkan.

Tvåtaktsmotorer bör fasas ut i Sverige och ett system med skrotningspremie för äldre båtmotorer bör införas.

Regeringen bör återkomma med en tydlig strategi för hur Sverige ska få en miljövänlig fritidsbåtsflotta. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.9 Strandskyddet

Strandskyddets syften är att värna allmänhetens tillgång till strandområden och att bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten. Regeringen och

Sverigedemokraterna tog 2025 ytterligare steg i en konsekvent politik som försämrar vardagen för flertalet och gynnar fåtalet samt undergräver förutsättningarna för ett hållbart och klimatanpassat samhälle där vi värnar naturen. Genom att ta bort det generella strandskyddet vid mindre sjöar och vattendrag från 1 juli 2025 försämras allmänhetens tillgång till naturen och livsvillkoren för djur- och växtlivet på land och i vatten. Försvagningen av strandskyddet, som omfattar ungefär 10 procent av Sveriges yta, innebär att exploateringen av våra stränder kommer att öka, vilket även försämrar deras förmåga att skydda mot extremväder och översvämningar.

Propositionen var ett första steg från regeringen och Sverigedemokraterna med ambitionen att försvaga strandskyddet. Regeringen har tillsatt en ny utredning för att ta fram ytterligare förslag som försämrar strandskyddet och underlättar byggande vid vatten. Vänsterpartiet anser att det generella strandskyddet tjänat Sverige väl och varit en tillgång som nu riskerar att försvinna. Vi ser därför med stor oro på regeringens politik för att försämma strandskyddet. I vår följdmotion 2024/25:3348 på regeringens proposition 2024/25:102 Lättnader i strandskyddet – ett första steg redogör vi för Vänsterpartiets syn på strandskyddet och lämpliga åtgärder.

4.10 Öka takten i återskapande av våtmarker för biologisk mångfald och klimat

Att restaurera våtmarker och återtäta torvmarker ger många vinster för miljön och klimatet. Genom att binda kol i våtmarker kan utsläppen av växthusgaser minska. Att anlägga våtmarker har även stor betydelse för den biologiska mångfalden då stora delar av landet tidigare dikats ut. Våtmarker stärker även landskapets skydd mot torka, översvämning och brand, vilket är av stor betydelse ur klimatanpassningsperspektiv. Våtmarker bidrar även till att minska övergödningen. Vänsterpartiet föreslår i motion på utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur (2025/26:583) kraftigt ökade anslag för återskapande av våtmarker.

4.11 Miljöanpassa vattenkraften

Vattenkraften har en viktig roll för vår förnybara energiförsörjning. Inte minst som en reglerkraft till vindkraft och solceller. Vänsterpartiet ser därför stora värden med en stark vattenkraftsproduktion men anser att den behöver harmoniseras med hänsyn till vår biologiska mångfald och våra nationellt uppsatta miljömål. Vi har därför under lång tid föreslagit att krav bör ställas på att kraftverksbolagen vidtar åtgärder för att stärka den

biologiska mångfalden i de reglerade vattendragen och vi ser positivt på att vattenverksamhet provas enligt miljöbalken.

Vi välkomnade därför att det 2020 antogs en nationell plan för omprövning av vattenkraftens miljövillkor (även om vi velat ha högre miljöambitioner, se vår motion 2017/18:243) då många vattenkraftverk har mycket gamla miljövillkor och stor påverkan på fiskarter och övrig biologisk mångfald. Nuvarande regering valde dock under inledningen av mandatperioden att pausa omprövningen av vattenkraften. Man har nu sedan 1 juli 2025 återupptagit omprövningen; men samtidigt beslutat om sänkt ambition i miljöanpassningen. Vänsterpartiet anser att detta försvagar möjligheterna att anpassa vattenkraften till våra ekosystem i enlighet med riksdagens antagna miljömål och EU:s ramdirektiv för vatten och biologisk mångfald.

Omprövningen av vattenkraft bör återupptas med de ursprungliga kraven på att införa moderna miljövillkor för den gamla vattenkraften. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Målet med EU:s vattendirektiv är att Sveriges vattenförekomster ska ha god status senast 2027. En viktig åtgärd för miljön skulle vara att det fanns krav på ett visst konstant vattenflöde genom vattenkraftsturbinerna så att inte vattendragen torrläggs. Om en s.k. minimitappning genom turbiner införs som krav skulle det kunna innebära stora vinster för arter som har strömmande vatten som livsmiljö. I Umeälven har forskare uppskattat att en sådan åtgärd endast skulle medföra 0,5 procent förlust per år av vattenkraftsproduktionen.

Krav på s.k. minimitappning vid befintliga och nya vattenkraftverk bör införas i syfte att förhindra torrläggning av vattendrag. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5 Stärk Sveriges artskydd

Den s.k. artskyddsutredning presenterade 2021 sitt betänkande Skydd av arter – vårt gemensamma ansvar (SOU 2021:51). Utredningen hade i uppdrag att se över artskyddsförordningen och föreslå åtgärder för att nå ett regelverk som rättssäkert och effektivt skyddar arter. Många av förslagen skulle stärka naturvårdsarbetet och möjligheterna att uppnå våra miljömål. Vänsterpartiet anser att förslagen till största delen skulle bidra till ett bättre och mer rättssäkert artskydd och att de bör genomföras.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med proposition innehållande huvuddelen av förslagen i SOU 2021: 51 Skydd av arter – vårt gemensamma ansvar som stärker skyddet av arter. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5.1 Invasiva främmande arter är ett stort hot mot den biologiska mångfalden

Med invasiva främmande arter menas växt- eller djurarter som med människans hjälp tagits från sin ursprungliga miljö och som i sin nya miljö sprider sig snabbt och orsakar skada för ekosystemen och människor. I Sverige är invasiva arter ett av de största hoten mot biologisk mångfald och trenden är att allt fler främmande arter blir invasiva. För att bl.a. mer intensivt bekämpa invasiva främmande arter föreslår Vänsterpartiet i motion på utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur (2025/26:583) kraftigt ökat anslag på 1:3 Åtgärder för värdefull natur.

6 Odlingslandskap och jordbruk

Sverige ingår sedan EU-medlemskapet i EU:s gemensamma jordbrukspolitik (CAP, Common Agricultural Policy). Jordbrukspolitiken som förs i CAP har visat sig främst främja ett storskaligt jordbruk med hög miljö- och klimatpåverkan. Intensiv animalieproduktion och monotona odlingslandskap ger negativa effekter för både klimat och biologisk mångfald. Jordbrukspolitiken genomförs trots att EU genom internationella avtal har åtagit sig att arbeta för ett hållbart jordbruk, bevarad biologisk mångfald och för att bekämpa klimatkrisen. Stora stödbelopp hamnar hos stora lantbruksföretag, som får den överlägset största andelen av jordbruksstödet jämfört med de små och medelstora lantbruken. Vänsterpartiet anser därför att EU:s jordbruksstöd måste förändras från grunden.

En internationell forskargrupp har tidigare konstaterat att CAP har potential att stödja minst nio av FN:s sjutton globala hållbarhetsmål men bidrog bara till att uppnå två av dem. Det intensiva jordbruket pekas ut som en av de största orsakerna till minskningen av biologisk mångfald. Om hållbarhetsmålen ska tas på allvar av EU ansåg forskargruppen att det krävs en djupgående reform med bättre anpassade och delvis nya stödformer. Det som forskarna ansåg mest allvarligt är att EU behåller stödformer som redan visat sig vara ineffektiva, miljöskadliga och socialt orättvisa. I det sammanhanget lyfter man särskilt direktstödet, som i Sverige kallas gårdsstödet. Stödet betalas ut till

lantbrukare enbart baserat på hur stora arealer de odlar, vilket leder till att en stor andel av stödet går till få sökande. Forskarna anser att stödet i stället i högre utsträckning ska användas till landsbygdsutveckling. Då kan ersättning ges för inkomstbortfall om lantbrukaren använder hållbara metoder som främjar biologisk mångfald och motverkar klimatkrisen.

Vänsterpartiet anser att det på sikt mest hållbara är att Sverige utformar sin egen nationella jordbrukspolitik. Så länge Sverige är en del av EU:s gemensamma jordbrukspolitik verkar vi för att stöden ska utformas i enlighet med hållbarhetsmålen. Vi vill bl.a. begränsa hur mycket EU-stöd stora lantegendomar kan få samt avveckla EU:s subventioner till storskalig animalieindustri, vilket skulle frigöra resurser. Vi anser att jordbruksstöden ska gå till åtgärder som främjar miljö, klimat, förbättrad djuromsorg och landsbygdsutveckling. Jordbruket måste bli ekologiskt hållbart och gårdsstödet motverkar i stora delar en sådan inriktning och bör därför tas bort eller minskas.

Sedan 2023 har jordbrukspolitiken inom EU och Sverige förnyats. Varje medlemsland har numera en strategisk plan som ska beskriva den nationella jordbrukspolitiken under 2023–2027. I den strategiska planen står vilka mål som ska uppnås och vilka stöd och ersättningar som är möjliga att söka. Även om CAP förnyats och miljöåtgärderna ökat något så består de grundläggande bristerna. Miljöåtgärderna i Sveriges strategiska plan för jordbrukspolitiken 2023–2027 uppgår i dag till endast ca 28 procent.

I dagsläget är utvecklingen för odlingslandskapets biologiska mångfald en av de största utmaningarna att möta för att nå miljökvalitetsmålet Ett rikt odlingslandskap. För att vända utvecklingen krävs att det finns god tillgång på betande djur och plats för biologisk mångfald i mer intensivt odlade områden samt att det finns jordbruk i hela landet. I motionen Ökad nationell självförsörjning med hållbart jordbruk (2024/25:1927) föreslår vi åtgärder för en ekologiskt hållbar och ökad livsmedelsproduktion som bevarar den biologiska mångfalden.

6.1 Fasa ut användningen av kemiska bekämpningsmedel

Kemisk bekämpning är fortfarande den vanligaste bekämpningsmetoden mot oönskade växter och djur inom jordbruket. Kemikalier från bekämpningen ger negativa effekter för den biologiska mångfalden och kan på både kort och lång sikt påverka människors hälsa. Användningen av kemiska bekämpningsmedel är fortsatt hög i det konventionella jordbruket i Sverige. I det ekologiska jordbruket är väldigt få bekämpningsmedel

tillåtna. En rik biologisk mångfald är nödvändig för vår matförsörjning och bidrar bl.a. till pollinering och bekämpning av skadegörare.

Kemikalieinspektionen har konstaterat att samtidigt som det konventionella jordbruket blir intensivare ses en ökning av risken för negativa effekter på vattenlevande organismer. I det svenska miljöövervakningsprogrammet konstateras regelbundet bekämpningsmedel i vattendragen i jordbrukslandskapet. Myndigheten anser att det krävs genomgripande förändringar för att komma bort från det kemikalieberoende som livsmedelsproduktionen nu lider av, vilket förutsätter insatser för att utveckla och införa alternativ till kemisk bekämpning. Vänsterpartiet anser att Sverige, i likhet med Frankrike och Danmark, måste använda nationell reglering och styrmedel i större utsträckning för att minska användningen av bekämpningsmedel och att en handlingsplan bör antas med detta syfte.

Sverige bör anta en handlingsplan för att fasa ut användningen av skadliga kemiska bekämpningsmedel. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Utredningen om skatt på tungmetaller och andra hälso- och miljöfarliga ämnen samt översyn av bekämpningsmedelsskatten lämnade sitt betänkande 2017. Där konstaterar utredningen att en förändrad skatt på kemiska växtskyddsmedel kan vara lämplig som kompletterande styrmedel. En ny differentierad skatt föreslås med tre riskbaserade produktkategorier, där kemiska växtskyddsmedel som endast innehåller verksamma ämnen med låg risk ska vara skattebefriade. Enligt utredningen ändrar skatteförslaget prisrelationen mellan produktkategorierna och det bör leda till minskade miljö- och hälsorisker.

Vänsterpartiet anser att det är mycket angeläget att Sverige, tills vi helt lyckas fasa ut kemiska bekämpningsmedel, får en bättre beskattning av bekämpningsmedel då dagens beskattning har liten miljöeffekt. Vi anser att utredningens förslag på differentierad beskattning är bättre än den nuvarande men vi bedömer att dess styrande effekt kan vara för liten. Danmark, Norge och Frankrike har en betydligt starkare lagstiftning där skatten ökar med medlets giftighet, vilket lett till att lantbrukare byter till mindre giftiga medel. Vänsterpartiet ser ett stort behov av att en differentierad beskattning av växtskyddsmedel införs i Sverige, som i likhet med den som finns i Danmark ökar med medlets giftighet. Intäkterna från skatten bör återföras till lantbruket för att utveckla hållbara växtskyddsmetoder.

Regeringen bör återkomma med förslag på en ny bekämpningsmedelsskatt differentierad utifrån bekämpningsmedlens olika miljö- och hälsorisker. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.2 Öka stödet för de som har betesmarker

Betesmarker (i synnerhet naturbetesmarker) och slåtterängar är de mest artrika miljöerna i odlingslandskapet. Med ökat stöd stärks våra möjligheter att nå ett flertal miljömål och det stärker förutsättningarna för ökad nationell självförsörjningsgrad av livsmedel. Stöden är en viktig del av lönsamheten för dem som har nötköttsproduktion. Idag täcker dock inte miljöersättningen kostnaderna för att ha djur på bete. För detta krävs att regeringen verkar på EU-nivå för att det blir möjligt, men det är redan nu möjligt för regeringen att höja miljöersättningen i den nationella strategiska planen. Vänsterpartiet anser de lantbrukare som bidrar till miljö- och klimatnytta också måste få bättre ersättning för dessa nyttor. I vår motion Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel (2025/26:584) föreslår vi ökade anslag för detta ändamål och i vår motion Utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur (2025/26:583) ökade anslag för att restaurera naturbetesmarker och slåttermarker.

Regeringen bör verka för full kostnadstäckning (maximal ersättningsnivå) inom miljöersättning för betesmarker och slåtterängar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.3 Stärk stödet för ekologiskt jordbruk

Det ekologiska jordbruket har stora miljöfördelar då kemiska bekämpningsmedel och konstgödsel inte används. Vänsterpartiet vill därför främja en ökad omställning från konventionellt jordbruk till ekologiskt. Det stärker vår nationella produktion av ekologisk mat och främjar ett hållbart jordbruk med en bevarad biologisk mångfald, stärkt djurvälfärd och minskad spridning av kemikalier. I Vänsterpartiets motion Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel (2025/26:584) redogörs för vår budgetsatsning.

6.4 Värna vår bördiga jordbruksmark

Åkermarksarealen fortsätter att minska i Sverige och samtidigt ökar exploateringen av jordbruksmark. Med exploatering av jordbruksmark menas att bygga på marken eller

använda den på ett sätt som gör att det inte går att odla där igen. Främsta skälet till att åkermarksareal försvinner är att marken inte längre brukas och växer igen. Samtidigt som detta sker har Sverige behov av att stärka sin självförsörjning av livsmedel. Klimatkrisen innebär därutöver att den odlingsbara marken globalt sett försvagas, vilket kommer att medföra ökat ansvar för Sverige att bidra till den globala försörjningen av livsmedel.

Naturvårdsverket bedömer att det inte är möjligt att nå miljö kvalitetsmålet Ett rikt odlingslandskap med i dag beslutade eller planerade styrmedel, och förutsättningarna för att långsiktigt bevara jordbruksmarkens produktionsförmåga bedöms som otillräckliga. Tillståndet för många av odlingslandskapets arter och naturtyper är dessutom dåligt eller ogynnsamt. Näst efter skogen finns flest rödlistade arter i odlingslandskapet. Det är därför även nödvändigt att gynna fler bruksmetoder som bidrar till en hävd som stärker den biologiska mångfalden i jordbrukslandskapet. Ett mer mosaikartat landskap med olika former av naturbete och minskad användning av bekämpningsmedel bör eftersträvas. Vänsterpartiet anser att den höga exploateringsgraden av bördig åkermark, inte minst i södra Sverige, är mycket bekymmersam och inte förenlig med en långsiktigt hållbar livsmedelsförsörjning. Även Utredningen om en ny livsmedelsberedskap konstaterar i sitt betänkande Livsmedelsberedskap för en ny tid (SOU 2024:8) att jordbruksmark bör skyddas bättre. Nya nationella styrmedel krävs därför enligt Vänsterpartiets uppfattning för att minska exploateringen av jordbruksmark i kommunerna.

Regeringen bör, för att motverka exploatering av åkermark, återkomma med ett förslag till nationell målsättning för bevarande av bördig åkermark. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

7 Värna våra stora rovdjur och stärk det förebyggande arbetet

Björn, varg, lodjur och järv har stor betydelse för ett fungerande ekosystem. De påverkar stammarna av växtätare och därmed också växtligheten, men påverkar därutöver ekosystemet på en rad andra sätt och deras förekomst kan vara helt avgörande för andra arters existens. Förvaltningen av våra stora rovdjur måste därför enligt Vänsterpartiet vara långsiktigt hållbar, baserad på vetenskapligt underlag och förenlig med våra åtaganden för biologisk mångfald globalt och på EU-nivå. Jakt är en del av

vår kultur och bör enligt vår uppfattning vara tillgänglig på dessa arter inom ramen för detta och på ett etiskt sätt. För att nå en hållbar förvaltning av våra rovdjur krävs en bra dialog och att lokala aktörer och boende involveras.

Det förebyggande arbetet för att minska riskerna för angrepp på tamdjur från rovdjur är av central betydelse. Angrepp från rovdjur orsakar stort lidande för de drabbade och kan påverka de ekonomiska förutsättningarna att bedriva tamdjurshållning för den enskilde. Inte minst kan det påverka förutsättningarna för enskilda fårägare. Ett stärkt förebyggande arbete mot rovdjursangrepp förbättrar även acceptansen för våra rovdjur som har stor betydelse för ekosystemens funktion, och i förlängningen förbättrar det våra inhemska förutsättningar att lokalt producera livsmedel. För närvarande är det möjligt att få ersättning för materialkostnaden för rovdjursavvisande stängsel.

Vänsterpartiet vill införa ett statligt stöd även för arbetskostnaden vid uppförande av rovdjursavvisande stängsel samt ökad ersättning vid förlust av tamdjur p.g.a. rovdjursangrepp. Vi föreslår även ökade resurser till ersättning för förebyggande av rovdjursskador till samebyarna. I Vänsterpartiets motion Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel (2025/26:584) redogörs för dessa budgetsatsningar.

Regeringen bör återkomma med förslag på åtgärder för att stärka det förebyggande arbetet mot rovdjursskador samt åtgärder för att minska den illegala jakten på rovdjur. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Som en konsekvens av regeringens och Sverigedemokraternas naturfientliga politik spelar regeringen ett högt spel med vargstammen i Sverige. Regeringen har, trots forskarnas rekommendationer, beslutat att sänka referensvärdet (dvs. det antal individer som vargstammen behöver bestå av för att överleva långsiktigt) från 300 till 170. WWF har konstaterat att som jämförelse har många europeiska länder betydligt fler vargar. I Tyskland finns cirka 1 300, i Polen 1 000 och i Spanien runt 2 000 vargar. För att en vargstam på 170 individer långsiktigt ska klara sig krävs att en mängd faktorer ska vara lyckosamma trots att vi har en vargstam som starkt lider av inavel, vilket begränsar reproduktionen och ökar risken för sjukdomar och defekter. Det förutsätter därutöver kostsamma åtgärder för att bevaka, flytta och skydda enskilda individer och riskerar att försvåra skyddsjakten. Ett kraftigt sänkt referensvärde kan även leda till rättsliga rättsprocesser då ett sådant beslut riskerar att inte vara förenligt med EU:s art- och habitatdirektiv som ska säkra att alla arter har en gynnsam bevarandestatus i medlemsländerna.

Tidigare forskning har visat att det krävs det minst 300 vargar, plus att minst en varg vandrar in från öst (Finland eller Ryssland) vart femte år och reproducerar sig.

Vänsterpartiet anser att det enda rimliga förhållningssättet när vi förvaltar våra rovdjur är att vetenskapen och forskarna, inte politiker, bedömer hur stora stammarna av våra rovdjur behöver vara för att de långsiktigt ska ha en gynnsam bevarandestatus.

Våra stora rovdjurs referensvärde, inklusive vargens, ska baseras på forskarnas rekommendationer och vara förenliga med EU:s art- och habitatdirektiv. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Berörda aktörer bör involveras i en långsiktig strategi för en rovdjursförvaltning som säkerställer långsiktigt gynnsam bevarandestatus för våra stora rovdjur. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Regeringen bör återkomma med förslag på åtgärder som stärker möjligheten för vargindivider från den finsk-ryska populationen att vandra in till Sverige och bidra till en ökad genetisk variation i vår vargstam. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Trots att vargen är klassad som starkt hotad i Sverige på grund av en liten population och hög inavelsgrad så tillåts genom licensjakten jakt på vargindivider som inte orsakat skada. Jakten kan även innebära att individer som är genetiskt viktiga för den begränsade stammen dödas. Vänsterpartiet anser inte att det är förenligt med hållbar förvaltning att tillåta licensjakt på varg. Den enda jakt som bör vara möjlig på varg är skyddsjakten som vi anser är ett viktigt redskap att värna för tamdjursägare och för den allmänna acceptansen. Med borttagen licensjakt kan istället förutsättningarna för nödvändig skyddsjakt stärkas.

Licensjakt på varg ska upphöra. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Inventeringsresultatet för lodjur 2025 visade att det fanns cirka 1 400 lodjur i Sverige. Trots att lodjur som art är klassad som sårbar i den svenska rödlistan så bedrivs, förutom illegal jakt, licensjakt på arten och under 2025 beslutades att 87 individer fick skjutas. Att en art är klassad som sårbar betyder att arten har en hög risk att dö ut i vilt tillstånd inom överskådlig framtid.

Både Rovdjursföreningen och Naturskyddsföreningen har vänt sig till EU-kommissionen då man anser att den beståndsbegränsade licensjakten på lodjur saknar stöd i art- och habitatdirektivet. Vänsterpartiet delar organisationernas uppfattning att licensjakten på lodjur är olämplig och vi välkomnar att man vänt sig till EU-

kommissionen för att pröva frågan. Vi anser att skyddsjakt på lodjur, såväl som skyddsjakt på andra rovdjur, är ett viktigt redskap som fortsatt bör finnas för tamdjursägare. Men vi ser inte skäl till att ett stort antal lodjur slumpmässigt dödas i jakt med lösspringande hundar. Istället bör det förebyggande arbetet stärkas mot rovdjursskador och ersättningen förbättras vid förlust av tamdjur.

Licensjakt på lodjur ska upphöra. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Nooshi Dadgostar (V)

Samuel Gonzalez Westling (V)

Lotta Johnsson Fornarve (V)

Isabell Mixter (V)

Andrea Andersson Tay (V)

Tony Haddou (V)

Andreas Lennkvist Manriquez (V)

Vasiliki Tsouplaki (V)